

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

**Jak narození dítěte ovlivní finanční situaci
a kvalitu života rodiny**

Bakalářská práce

Autor: Lenka Hloušková
Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě
Vedoucí práce : PhDr. Martin Smutek, Ph.D.

Hradec Králové

2017

Univerzita Hradec Králové
Ústav sociální práce

Zadání bakalářské práce

Autor: Lenka Hloušková
Studium: U1472
Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě

Název bakalářské práce:

Jak narození dítěte ovlivní finanční situaci a kvalitu života rodiny

Název bakalářské práce AJ: How childbirth affects the financial situation and the quality of family life

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce bude vycházet z: - historie a změny v rodičovském příspěvku, délce a jeho výši - upozornění na velký pokles příjmů v důsledku nástupu matky na rodičovský příspěvek - možnosti, jaké má rodina v případě poklesu příjmů - dotazníkové šetření, zaměřené na matky na rodičovském příspěvku - můj názor na současnou situaci matky na dávkách rodičovského příspěvku z pohledu matky a zároveň pracovnice dávek státní sociální podpory

zákon č. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře zákon č. 110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu Keller Jan - Soumrak sociálního státu

Garantující pracoviště: Katedra sociální práce a sociální politiky,
Ústav sociální práce

Vedoucí práce: PhDr. Martin Smutek, Ph.D.

Oponent: Mgr. Zuzana Machová

Datum zadání závěrečné práce: 4.12.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hustířanech dne 27. 3. 2017

Hloušková Lenka

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce PhDr. Martinu Smutkovi, Ph.D, a to nejen za jeho odborné vedení, ale i za jeho ochotu pomoci, cenné rady, které mi při psaní práce poskytl. Dále bych chtěla poděkovat všem, kteří si udělali čas a poskytli mi informace.

Abstrakt

HLOUŠKOVÁ, Lenka. *Jak narození dítěte ovlivní finanční situaci a kvalitu života rodiny*. Hradec Králové, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: PhDr. Martin Smutek Ph.D.

Závěrečná bakalářská práce je zaměřena na zjištění, jak narození dítěte ovlivní finanční situaci a kvalitu života rodiny. V teoretické části popisují co je to rodina, a jak narození dítěte ovlivní kvalitu života. Další část je zaměřena na služby pro rodiny s dětmi. V poslední kapitole je popsán systém sociálního zabezpečení v České republice. Součástí bakalářské práce je výzkumné šetření, pro které byla využita technika kvantitativní výzkumné strategie formou anonymního dotazníku určeného pro matky pečující o děti do čtyř let. Záměrem mé bakalářské práce bylo zjistit, jak narození dítěte ovlivnilo kvalitu života rodiny a jaká je informovanost dotazovaných v systému sociálního zabezpečení a služeb. Bylo zjištěno, v jaké míře tyto dávky a služby dotazovaní využívají a jaké faktory ovlivňují délku čerpání rodičovského příspěvku. Dle výsledku je systém zajištění rodin dostatečný. Problém je ve vymahatelnosti výživného. Důležitá je i vyšší kontrola neoprávněného pobírání sociálních dávek.

Klíčová slova - rodina, finanční zajištění, služby, kvalita života

Abstract

HLOUŠKOVÁ, Lenka. *How childbirth affects the financial situation and the quality of family life*. Hradec Králové, 2017. Bachelor Degree Thesis. University of Hradec Králové, Leader of the Bachelor Degree Thesis, Institute of social work. Supervisor: PhDr. Martin Smutek, Ph.D.

The final Bachelor Degree Thesis is focused on: How childbirth affects the financial situation and quality of life. I describe in theoretical part what is the family and how childbirth affects quality of life. Other part is focused on services for family with children. In last part is described welfare system in The Czech republic.

The Bachelor Degree Thesis includes investigation. I work with quantitative investigative strategy by form of anonymous questionnaire for mothers who care for children under four years of age.

I want to find how childbirth affects quality life in family, how people know of welfare system and services and how use this benefits and services and what influences the timing of parental allowance. According result of questionnaire is sufficient the social system for families . The problem is enforcement of maintenance grant. It is very important control of unauthorized social benefits.

Keywords: family, financial security, services, quality of life

Obsah

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 RODINA JAKO INSTITUCE	9
1.1 DEFINICE.....	9
1.2 NAROZENÍ DÍTĚTE	9
1.3 RIZIKA RODINY	10
1.4 NEÚPLNÉ RODINY	11
1.5 KVALITA ŽIVOTA RODINY.....	12
2 SLUŽBY PRO RODINY.....	15
2.1 SLUŽBY	15
2.2 SLUŽBY POSKYTOVANÉ PRO RODINY V OKOLÍ JAROMĚŘE.....	16
2.3 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	18
2.4 MIKROJESLE, JESLE A MATEŘSKÉ ŠKOLKY.....	19
2.5 DAŇOVÉ ZVÝHODNĚNÍ	21
2.6 PÉČE O DÍTĚ A ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ	22
2.7 PRACOVNĚPRÁVNÍ VZTAHY	22
3 SYSTÉM SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ V ČESKÉ REPUBLICE	23
3.1 SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ.....	24
3.1.1 PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ.....	25
3.1.2 VYROVNÁVACÍ PŘÍSPĚVEK V TĚHOTENSTVÍ A MATEŘSTVÍ.....	25
3.1.3 DOČASNÁ PRACOVNÍ NESCHOPNOST.....	26
3.1.4 DŮCHODOVÉ ZABEZPEČENÍ.....	26
3.2 SOCIÁLNÍ ZAOPATŘENÍ – STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORA	26
3.2.1 RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK.....	27
3.2.2 PORODNÉ	27
3.2.3 PŘÍDAVKY NA DÍTĚ.....	28
3.2.4 PŘÍSPĚVEK NA BYDLENÍ	28
3.3 SOCIÁLNÍ POMOC	29
3.3.1 PŘÍSPĚVEK NA ŽIVOBYTÍ	29
3.3.2 DOPLATEK NA BYDLENÍ.....	29

3.3.3	MIMORÁDNÁ OKAMŽITÁ POMOC	30
	METODICKÁ ČÁST	32
4	METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	32
4.1	VYMEZENÍ HLAVNÍHO CÍLE A DÍLČÍHO CÍLE VÝZKUMU	32
4.1.1	HLAVNÍ VÝZKUMNÝ CÍL	32
4.1.2	DÍLČÍ VÝZKUMNÉ CÍLE	32
4.2	VÝZKUMNÁ STRATEGIE	32
4.3	VÝZKUMNÝ NÁSTROJ	33
4.4	TRANSFORMACE DÍLČÍCH CÍLŮ DO EMPIRICKY OVĚŘITELNÝCH OTÁZEK	33
4.5	VÝZKUMNÝ SOUBOR	34
4.6	POPIS ORGANIZACE A PRŮBĚH VÝZKUMU	35
4.7	RIZIKA VÝZKUMU	35
4.8	ANALÝZA DAT	36
4.9	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	36
4.10	STRUKTURA DATOVÉHO SOUBORU	36
5	ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT	38
5.1	OTÁZKA Č. 1: Myslíte, že stát dostatečně podporuje rodiny?	38
5.2	OTÁZKA Č. 2: Dle Vašeho názoru by se neúplným rodinám mělo více pomáhat?	39
5.3	OTÁZKA Č. 3: Jaké pobíráte sociální dávky?	40
5.4	OTÁZKA Č. 4: Nejvíce informací mám o.....	40
5.5	OTÁZKA Č. 5: O těchto dávkách jste byla informována.....	41
5.6	OTÁZKA Č. 6: Dříve státní sociální podpora vyplácela sociální příplatek. Tato dávka zvýhodňovala osamělost rodiče a zdravotní stav rodiče i dítěte. Dle Vašeho názoru	42
5.7	OTÁZKA Č. 7: Bylo těžké požádat o dávky, na které máte nárok?.....	43
5.8	OTÁZKA Č. 8: Co byste změnila nebo podpořila na pomoc rodinám?	44
5.9	OTÁZKA Č. 9: Jak dlouho chcete pobírat rodičovský příspěvek?	45
5.10	OTÁZKA Č. 10: Co nejvíce ovlivnilo volbu délky rodičovského příspěvku?	45
5.11	OTÁZKA Č. 11: Důvod, proč bych šla pracovat při čerpání rodičovského příspěvku je	47
5.12	OTÁZKA Č. 12 : Po ukončení rodičovského příspěvku	48

5.13	OTÁZKA Č. 13: Jakou péči pro dítě plánujete po nástupu do zaměstnání?	49
5.14	OTÁZKA Č. 14: Plánujete zkrácení pracovního úvazku?	50
5.15	OTÁZKA Č. 15: Využíváte daňové zvýhodnění?	50
5.16	OTÁZKA Č. 16: Co je pro Vás v životě nejdůležitější?	51
5.17	OTÁZKA Č. 17: V čem se nejvíce změnil Váš život po narození dítěte?..	52
5.18	OTÁZKA Č. 18: Využíváte služeb pro rodiny ve vašem okolí /mateřská centra, poradny, nízkoprahová zařízení/?	53
5.19	OTÁZKA Č. 19: Jaké důvody byly pro změnu bydlení?	54
5.20	OTÁZKA Č. 20: Dostáváte výživné?	55
5.21	OTÁZKA Č. 21: Jaké důvody jsou podle Vás nejčastější pro neplacení výživného?	56
	ZÁVĚR	57
	SEZNAM GRAFŮ	59
	SEZNAM TABULEK	59
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	60
	SEZNAM PŘÍLOH	63

ÚVOD

Téma „Jak narození dítěte ovlivní finanční situaci a kvalitu života rodiny“ jsem si zvolila ze dvou důvodů. Jeden z důvodů je, že jsem matkou tříleté dcery a zároveň dvouměsíčního syna. Druhý důvod je, že po narození dítěte matka začíná pobírat dávky, které vyplácí státní sociální podpora. Vyplácení dávek bylo mé zaměstnání, které jsem vykonávala patnáct let. Po rodičovské dovolené bych se k této práci ráda vrátila.

V první kapitole je popsána klasická rodina, její rizika a v dnešní době narůstající počet neúplných rodin, které jsou způsobeny různými faktory. Narozením dítěte se mění život rodiny a je srovnatelný s přijetím dítěte do náhradní rodinné péče. Mění se tím i kvalita života všech členů rodiny, a k tomu, aby rodina plnila svou funkci, pomáhá stát, a to formou služeb a finančního zajištění, které je popsáno v další kapitole. Jako matka dvou malých dětí jsem zjišťovala, jaké služby jsou v mém okolí a stručně tyto služby popsala. Stát má základní systém nastavení sociálního zabezpečení. Tím jsou tři pilíře – sociální pojištění, sociální podpora a sociální pomoc.

V praktické části zpracuji dotazník týkající se rodin, které pečují o děti do 4 let. Otázky budou směřovat na zjištění informovanosti možnosti čerpání dávek ze systému. Vzhledem k tomu, že dotazník je limitován rodičem pečujícím o dítě do 4 let, zaměřím se na rodičovský příspěvek a faktory ovlivňující délku jeho čerpání. Narozením dítěte se mění kvalita života rodiny. Budu zjišťovat rozdílnost změn v úplných a neúplných rodinách.

TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA JAKO INSTITUCE

1.1 DEFINICE

Rodina je základní společenská jednotka, kterou tvoří muž, žena a jejich děti. Existují také neúplné rodiny pouze s jedním rodičem. Hlavním smyslem a úkolem rodiny je biologicko-reprodukční, výchovný, ochranný, socializační a akulturační, emocionální. Emocionální vazby zahrnují citové potřeby, vědomí jistoty, uznání a vzájemné podpory. (Buriánek, 2001, str. 102)

Rodina je pro dítě závazným modelem společnosti, s jakým se dítě setkává. Formuje jeho osobní vývoj i postoj ke všem dalším skupinám. Rodina je místem, kde se naučíme rozvíjet vzájemné vztahy mezi rodiči a dětmi, mezi manželi i mezi sourozenci navzájem. Má také nezastupitelnou úlohu v socializaci, vyvíjí tlak na jednotlivé členy, předepisuje jim určitá pravidla chování. Rodina se snaží formovat dítě podle svého hodnotového schématu, podle vlastní tradice. Proto si zaslouží pozornost ze strany státu ve formě dlouhodobé rodinné politiky. Je důležitým faktorem základu celé společnosti a také prvkem pro výchovu budoucí generace.

Úlehla konstatuje, že pokud se jedinec má stát člověkem, musí do společnosti vrůst. K tomuto cíli mu dopomáhá rodina, která své dítě socializuje dle sebe a svých představ. (Úlehla, 1996)

V roce 1992 byl Valným shromážděním Organizace spojených národů ustanoven Mezinárodní den rodiny, který se slaví 15. května. Tato každoroční pozornost věnovaná rodině odráží důležitost, kterou mezinárodní společenství připisuje rodinám jako základním jednotkám společnosti.

1.2 NAROZENÍ DÍTĚTE

„Dítě je závažným hestickým /Hestie – bohyně rodinného krbu/ faktorem. Obrazně řečeno je zhmotněním smyslu manželství.“ (Novák, 2006, str. 59)

Narození dítěte znamená důležitou změnu v životě celé rodiny i jednotlivce. Patří mezi jedny z nejkrásnějších okamžiků života. Tím, že dítě přivedeme na svět, nám vzniká také obrovská zodpovědnost za jeho ochranu, bezpečí, výchovu. Mít dítě také

znamená vzdát se pohodlí a svobody a času pro sebe. Rodina se přizpůsobuje potřebám rostoucího dítěte, které je v počátcích na ně zcela odkázané. Péče o dítě má vliv i na partnerský vztah, může to rodinu posílit, ale také narušit.

„Mít děti často přináší uspokojení, které překračuje úroveň běžných pocitů a které je založeno spíše na pocitu smysluplnosti a představ o tom, co znamená dosáhnout v životě úspěchu, než na prožitcích štěstí.“ (Hamlová dle Angeles, 2015, str. 88)

1.3 RIZIKA RODINY

Podoba i funkce rodiny se po staletí měnily a mění se dodnes. Ekonomické, politické i společenské procesy dostávají rodiny pod stále větší tlak. V současné době až 40 procent manželství končí rozvodem, klesá počet dětí, vznikají plánovaná rodičovství, rodiče zakládají rodiny ve vyšším věku. Zvyšují se nároky a čas strávený v pracovním procesu.

Současné české rodiny se potýkají s řadou sociálně-ekonomických překážek a vysokých nároků na výchovu dětí a jejich péči. Mezi tyto překážky patří zejména finanční nedostupnost bydlení, obtížný vstup na trh práce, vzrůstající náročnost na vzdělávání i zaměstnání.

Špatně fungující či nefungující rodina se dostává do sociální exkluze, sociálního vyloučení a s tím spojeného životního stylu a dopady, které s sebou uvedená situace přináší. Dle Krause se zde promítá i ta skutečnost, že mladá generace odmítá převzít zodpovědnost nejen za sebe, ale i za jiné, tedy za rodinu. (Kraus, 2010)

Na základě toho může docházet k nefunkčnosti rodiny. V afunkčních rodinách dochází k občasným poruchám v plnění jedné či několika funkcí, které ale nenarušují vážněji život rodiny a zásadně negativně neovlivňují vývoj dítěte. U dysfunkčních rodin dochází k vážným poruchám, vnitřnímu rozkladu rodiny, zásadně je narušován socializační proces dítěte. (Kraus, Poláčková, 2001)

V knize Vývojové psychologii poukazuje Marie Vágnerová na snahu některých rodičů o nápravy negativních osobních zážitků tím, že se pokouší vytvořit takovou rodinu, jakou by si byli sami ve svém dětství přáli. (Vágnerová, 2000)

1.4 NEÚPLNÉ RODINY

Rodiče jsou pro své děti velkými vzory. Je velice důležité jaké hodnoty svým dětem předávají, v jaké rodině žijí, jak se členové k sobě chovají. Jak již bylo zmíněno, matka samoživitelka obecně patří k nejvíce ohroženým skupinám. V současné době je neúplných rodin asi desetina a současný demografický vývoj naznačuje, že počet rodičů samoživitelů bude narůstat. Toto je způsobeno dvěma faktory. První faktor je trvalá vysoká rozvodovost – každé druhé manželství končí rozvodem. Druhým faktorem je rostoucí počet dětí narozených mimo manželství.

Dle Matouška má každá rodina nastaveny své určité hodnoty, svůj rodinný kodex, kterým se řídí. Tento kodex se ovšem nemusí ztotožňovat s uznávanými hodnotami celé společnosti. V prostředí rodiny se vytvářejí vztahy, v rodině jedinec nachází jistotu, současně však zůstává svůj. (Matoušek, 1993)

Osamocení rodič je nucen zastávat v domácnosti obě rodičovské role, což přináší značné omezení jeho vlastního volného času a omezení sociálních kontaktů převážně na pracovní a příbuzenské. Na přátele, kulturní či sportovní aktivity pak většinou není čas a ani energie. Další významnou překážkou je nedostatek financí na volnočasové aktivity nebo na zajištění placeného hlídání. (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005, str. 47)

Podpora rodin se uskutečňuje ve dvou rovinách, a to finanční a nefinanční. Finanční jsou převážně z oblasti sociální politiky a nefinanční jsou sociální služby. Sociální služby mají především ochránit nezletilé. Do těchto služeb patří například azylové domy, odlehčovací služby, pečovatelské služby pro rodiny s dětmi, poradenství.

Jeden z obrovských problémů samoživitelek je zásadní změna ekonomické situace rodiny a potřeba nově zorganizovat péči o děti a celou domácnost. Ačkoliv druhému z rodičů zůstává vyživovací povinnost, rozhodně nekompensuje druhý plat. (Hasmanová Marhánková, 2011, str. 3)

Velký problém mají matky samoživitelky na trhu práce, které si hledají taková zaměstnání, která jsou časově i fyzicky nenáročná, v místě bydliště nebo kde pracovní doba kopíruje provozní hodiny zařízení péče o dítě. Tyto přednosti ale mají dopad na výši platu. Ten jim pak neposkytuje dostatek financí pro zajištění domácnosti. Často jsou tak nuceny hledat další možnost příjmu. (Hasmanová Marhánková, 2011, str. 6-7)

1.5 KVALITA ŽIVOTA RODINY

Kvalita života má velice blízko k psychickému, fyzickému a sociálnímu stavu člověka. Do kvality života zahrnujeme jak sociální a materiální podmínky, tak i emocionalitu a všeobecnou spokojenost s životem. Osobní pohoda člověka signalizuje psychické zdraví člověka. Snažíme se o to být v pohodě a v tomto stavu setrávat. S tímto stavem je spojena dobrá nálada, kladný přístup k životu a pozitivní myšlení. K životní spokojenosti patří zdraví, rodinný život, přátelé, bytová a ekonomická situace, spokojenost v práci, vlastní zájmy a koníčky, umění odpočívat, vzdělávat se, účastnit se společenských akcí. Rodina je prostředí, kde na sebe lidé vzájemně působí a ovlivňují se. Na kvalitu života má vliv, pokud se dítě narodí v úplné nebo neúplné rodině.

Dnešní doba sebou nese finanční nároky a pro spoustu rodin je práce obou rodičů nutná. Je to způsobeno i tím, že mnoho rodin má různé půjčky, hypotéky, které jsou schopni bez problému hradit, pokud jsou oba v pracovním poměru. Nástupem matky na rodičovský příspěvek se rázem sníží příjem a díky novému členu rodiny se zvyšují finanční náklady. Často se setkáváme s tím, že matky, pobírající rodičovský příspěvek, jsou současně i výdělečně činné. Možným řešením je i vedlejší pracovní poměr partnerů, ale zde hrozí nebezpečí, že členové rodiny na sebe mají stále méně času, často vážne komunikace a následně dochází k rozpadu rodiny.

Mateřská dovolená u většiny lidí evokuje představu oddychu, nicnedělání nebo vykonávání pouze těch činností, které má člověk rád a které ho baví, ale je tomu naopak. Rodičovská dovolená je náročná jak psychicky, fyzicky, tak i časově. Mnozí rodiče, kteří tuto „dovolenou“ absolvovali, bez ohledu na to, zda to byl muž či žena, dospěli k závěru, že o žádné dovolené nemůže být ani řeč. (Křížková, Dudová, Hašková, Maříková, Uhde, 2008, str. 76)

„To nejlepší, co může otec udělat pro své dítě, je starat se o to, aby jeho matka byla šťastná.“ (Novák, 2006, str. 59-60)

Kvalitu života po narození dítěte jsem pojala po stránce psychologické. Marie Vágnerová ve své knize Vývojová psychologie vystihuje negativa a pozitiva změny života partnerů po narození dítěte. Rodičovství vzhledem k naprosté závislosti malého dítěte vyžaduje změnu životního stylu tím, že přináší mnoho povinností

a zároveň omezení. Klade i značný nárok na zodpovědnost. (Vágnerová, 2000, str. 344)

Dle Vágnerové dítě:

- přináší oživení, poskytuje nové zážitky a zkušenosti, a tím může rodiče obohacovat
- na druhé straně omezuje jejich další možnosti v jiných oblastech, rodiče už se nemohou svobodně rozhodovat, co budou dělat
- dítě potřebuje citovou vazbu – vztah s dítětem je spolehlivý a jistý
- na druhou stranu po narození dítěte někdy dochází k ochlazení partnerských vztahů a vždy dochází k jejich proměně, která je dána změnou jejich rolí, nových povinností a společnou zodpovědností
- rodičovská role může uspokojovat potřebu seberealizace – schopnost mít děti potvrzuje normalitu dospělého člověka na biologické a psychosociální úrovni
- dítě se může stát smyslem existence svých rodičů
- naplňuje jejich život
- na druhou stranu může být překážkou v seberealizaci na jiné úrovni, například profesní
- dítě je pokračováním života svých rodičů – rodič předává své dispozice dítěti, od něho je později získávají jeho potomci
- na druhé straně dítě limituje budoucnost svých rodičů, protože již nemohou volit tak svobodně, ale vždy jen s ohledem na děti a jejich potřeby
- dítě přináší určitý emoční a sociální zisk
- na druhou stranu změnu dosavadních rolí, ztrátu relativní volnosti a novou zodpovědnost
- role matky malého dítěte je spojena s přerušением profesní role a s její izolací v domácnosti
- na druhé straně tato role uspokojuje mnohé jiné potřeby – pudovou potřebu mateřství spojenou s touhou pečovat a s citovou vazbou na vlastní dítě
- z pohledu partnera může být tato změna nepochopitelná, nebo dokonce rušivá
- ženy, u kterých není mateřská role alespoň přijatelná, se mohou cítit silně frustrována
- rodiče prostřednictvím svých dětí jsou zranitelní a manipulovatelní (Vágnerová 2000, str. 346, 347, 349)

Pojetí dobré matky zahrnuje představu, že matka má být ve své roli jednoznačně šťastná a její dítě, i péče o ně, jí má naplňovat pouze pozitivními city. Ve skutečnosti je to jinak, mateřství přináší i problémy. Péče o malé dítě může být prožívána jako stereotyp, může být unavující a frustrující. Idealizující očekávání společnosti neodpovídá reálným možnostem. Rozpor vede ke zklamání, vyvolává pocit viny. (Vágnerová, 2000, str. 352)

Rodičovství pro nezralou osobnost může být příliš velkou zátěží. Za těchto okolností nemůže dobře fungovat a nebude ani uspokojující. Založení rodiny většinou zhoršuje i ekonomickou situaci. V důsledku toho se musí změnit i struktura potřeb a nároků obou partnerů a jejich dosavadní ekonomické chování. (Vágnerová, 2000, str. 353)

Narození prvního dítěte ovlivní zásadním způsobem životní styl rodiny i vzájemný vztah obou manželů. Vlivem této změny dost často klesá jejich spokojenost v manželství a je třeba hledat nový způsob života, který by negativní bilanci zlepšil. Stres spojený s touto změnou prohlubuje již existující potíže. Představa, že narození dítěte může manželské neshody zmírnit je iluze. Je tomu právně naopak.

V prvních letech života dítěte je mateřství časově velice náročné a zároveň většinou emočně uspokojující. Problém nastává až v období přechodu z domácnosti do zaměstnání, kde je třeba najít novou profesní roli. Po určité době izolace v domácnosti dochází ke ztrátě sebedůvěry. Obecně platí, že čím delší dobu strávila mladá matka v domácnosti a čím více má dětí, tím obtížnější bývá návrat do zaměstnání. Dalším problémem je změna při zajištění péče o dítě v době zaměstnání. Žena je nucena své rozhodování podřídít i potřebám a možnostem svého dítěte. Po narození dítěte dochází i ke změnám v oblasti manželských rolí. Oba manželé se musí adaptovat na změnu situace rozdělit si domácí povinnosti i zodpovědnost. Tato fáze je náročná převážně pro muže, který musí akceptovat povinnosti, na něž nebyl zvyklý. (Vágnerová, 2000, str. 354)

„Role svobodné matky je obtížná a její zvládnutí vyžaduje větší osobní investici, často na úkor uspokojení vlastních potřeb. Otec dítěte chybí, obyčejně se o něm ani nemluví, dítě jej vůbec nezná. V budoucnosti je důležité, zda tato matka nalezne přijatelného partnera a zda se rodina stabilizuje.“ (Vágnerová, 2000, str. 358)

Tyto matky mohou být v mnoha směrech frustrované. Jejich osobní potřeby nemohou být uspokojovány v dostatečné míře, protože jim na osobní život nezbyvá

čas, energie a často ani finanční prostředky. „*Osamělý rodič bývá častěji osamělý, sociálně izolovaný. Pokud je schopen udržet alespoň nějakou oblast, kde by se mohl uplatnit a rozvíjet, zvládá rodičovskou roli lépe. Osamělý rodič mívá častěji finanční problémy. To platí zejména pro matky, které mívají nižší výdělek a za současné situace jsou omezeny ve výběru pracovního místa, nemohou pracovat na směny, jezdit na služební cesty atd.*“ (Vágnerová, 2000, str. 367)

Shrnutí kapitoly

V kapitole rodina jako instituce popisují, co je to rodina a jak velká je její důležitost. Rodina vzniká narozením dítěte, které změní život obou partnerů. V současné době často dochází k narušení stability rodiny a její nefunkčnosti. Vyrůstá počet neúplných rodin, na které by se měla převážně zaměřit sociální politika. V dotazníkovém šetření budu zjišťovat vliv narození dítěte na kvalitu života v úplných a neúplných rodinách. V dnešní době je hodně diskutované téma neplacení výživného a náročná vymahatelnost. Díky této skutečnosti budu směřovat otázky i tímto směrem.

2 SLUŽBY PRO RODINY

2.1 SLUŽBY

Významnou roli pro zvládání chodu rodiny hraje mezigenerační solidarita a soudržnost, jak po stránce finanční podpory, tak i zajištění péče o dítě. Vzhledem k vysoké hranici důchodového věku tato pomoc schází.

„*Pro zaměstnané rodiče se tak velmi často stává velkou překážkou absence finančně dostupné a přitom v místě bydliště dosažitelné kvalitní péče o děti.*“ (Křížková, Dudová, Hašková, Maříková, Uhde, 2008, str. 16)

V současné době je v České republice nedostatek služeb péče o děti do 3 let věku. To má za následek, že mateřské školy navštěvuje čím dál více dětí od dvou let. Existují různá zařízení na komerční bázi, ale pro rodiče ve větší míře finančně nedostupné.

Sociální služby poskytované v rámci zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, se zaměřují na jednotlivé členy rodiny, ale i na rodiny jako celek, které jsou ohroženy nepříznivou sociální situací. Často se jedná o rodiny neúplné, vícečetné, rodiny se členem se zdravotním postižením, rodiny v systému náhradní rodinné péče

a romské rodiny. Důležitou roli hraje prevence, která má za hlavní cíl posilování manželského soužití, rodičovských kompetencí, zlepšovat rodinné vztahy a zabráňovat sociálnímu vyloučení rodičů pečujících o děti, podporovat rodiny v péči o děti a jejich výchovu.

Tyto služby zajišťují obce, kraje a neziskové organizace. Obce a kraje znají potřeby rodin ve svém okolí, mají přehled o místních podmínkách. Díky těmto možnostem mohou realizovat řadu opatření podporující rodinou politiku.

Služby péče o děti lze rozdělit podle zákonů, které je upravují:

- služby podle zákona o sociálních službách 108/2006 Sb., sociální poradenství, služby sociální péče, služby sociální prevence
- zařízení mateřské školky – podle zákona 561/2004 Sb., školský zákon
- živností péče o děti podle zákona č. 455/1991 Sb., zákon o živnostenském podnikání- do těchto služeb patří hlídání dětí, pomoc s vedením domácnosti – údržba domácnosti, zásobování, volnočasové a vzdělávací aktivity pro děti.
- služby péče o dítě v dětské skupině – zákon 247/2014 Sb., zákon o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině

2.2 SLUŽBY POSKYTOVANÉ PRO RODINY V OKOLÍ JAROMĚŘE

Jako většina rodin i ta má je zatížená hypotékou. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla čerpat rodičovský příspěvek dva roky. Po nástupu do zaměstnání budu mít zajištěné hlídání rodiči, popřípadě školkou. Zjišťovala jsem, jaké další možnosti mají matky, které jsou v podobné situaci jako já, ve městě Jaroměř a to jednak z důvodu, že v tomto městě pracuji a zároveň je to nejbližší větší město.

Podle zákona 108/2006 Sb., §40 je zde pečovatelská služba města Jaroměř, kde cílovou skupinou jsou osoby převážně s chronickým onemocněním a zdravotním postižením a senioři. Do cílové skupiny zde také patří rodiny s dětmi, ale ty tuto službu využívají ve velice omezené míře.

Další pomoc podle § 65 sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi poskytuje Diakonie – středisko Milíčův dům. Jedná se o nízkoprahové zařízení. Jedním z hlavních cílů je mimoškolní vzdělávání - doučování. Své služby poskytuje dětem ve věku od 6 do 14 let. Dále poskytují sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, odborné sociální poradenství, které zahrnuje zprostředkování kontaktů se

společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Je zde také terénní forma sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

V tomto středisku jsem absolvovala praxi, kde jsem se zúčastnila různých programů a aktivit pro děti - malování, střihání a rukodělná výroba. Účastnila jsem se i přednášky na téma kouření a požívání návykových látek a důsledky tohoto počínání. Doučování dle mého názoru bylo velice přínosné pro zúčastněné děti. S tím jim pomáhali studenti vysokých škol. Co se týkalo odborného poradenství, nejvíce dotazů bylo ohledně pomoci komunikace se soudy, exekuce, pomáhání s vyplňováním formulářů různých úřadů a organizací. (Milíčův dům)

Odborné poradenství podle zákona 108/2006 Sb., § 37 poskytuje Farní charita Dvůr Králové nad Labem, a to každou středu na městském úřadu. Tato občanská poradna poskytuje poradenství v oblastech rodinné a mezilidské vztahy, dluhová problematika – oddlužení, sociální poradenství, bydlení, pracovní právní problematika a majetkoprávní problematika. Toto poradenství je zdarma a anonymní.

Oddělení sociálně právní ochrany dětí – zřizovatelem je Město Jaroměř. Tento orgán zajišťuje účinné poskytování sociálně právní ochrany v potřebném rozsahu podle zákona 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí.

Hlavním úkolem pracovníků oddělení sociálně právní ochrany dětí je:

- hájit zájmy nezletilého dítěte v pozici opatrovníka
- zabezpečení agendy náhradní rodinné péče - osvojení, pěstounská péče, poručnictví, svěření dítěte do péče jiné fyzické osobě než rodiči
- preventivní činnost
- poradenská činnost
- práce s dětmi vyžadující zvýšenou pozornost v rámci sociálně právní ochrany dětí
- zřizování zařízení sociálně právní ochrany dětí

Rodinné centrum Rozmarýnek o. s. vzniklo z iniciativy matek na mateřské dovolené. Existuje již více než 15 let. Od roku 2006 jsou členy Sítě Mateřských center. Posláním tohoto klubu je podporovat bezproblémové fungování rodiny s ohledem na individuální potřeby jejich členů. Cílem klubu je pomoci dětem dostat

se mezi vrstevníky, aby tak získaly jedinečnou příležitost učit se prvním kontaktům s kolektivem, ale současně mít nablízku svoji maminku. Je to skvělá příprava na vstup do mateřské školy. Programy jsou zaměřeny na rozvoj dětí v oblasti pohybové, manuální i sociální a společenské. Pro rodiče jsou připravovány různé besedy, přednášky, diskusní setkání. Hlavním cílem je prevence sociální izolace rodičů pečujících o děti, zejména v průběhu mateřské a rodičovské dovolené, ale i rodičů dětí předškolního a mladšího školního věku. Dále je zde rodičům nabízeno dostatek informací pro jejich pozitivní přístup k rodičovství a k posilování rodičovských kompetencí. (Rozmarýnek, 2017)

Diamant – je organizace působící v celém Královéhradeckém kraji, která poskytuje služby desítkám rodin dlouhodobých i přechodných pěstounů. Tato organizace zajišťuje odborníky na náhradní rodinnou péči, kteří osobně dojíždí za rodinou a poskytují poradenství a podporu, pomáhá rodinám při hlídání svěřených dětí, zprostředkovává odborné poradenství, asistuje při kontaktu s biologickou rodinou, vzdělává náhradní rodiče. Zaujal mě název - proč právě diamant - potřeba starat se o rodiny a děti s neuvěřitelnými příběhy a minulostí, dát jim profesionální podporu a vybrousit z nich tu nejcennější kvalitu a krásu jejich osobnosti, ukrytou mnohdy hluboko pod nánosy životních zkušeností. Tento pětičlenný tým se snaží pomoci uzdravit traumatizované děti, jež se musely odloučit od svých rodin z různých důvodů. Uvědomují si, že když uzdraví dítě, bude dobrým rodičem svých dětí.

Měla jsem možnost zúčastnit se přednášky 3. 6. 2016 nazvané Práce s emocemi traumatizovaných dětí. Lektoři PhDr. Mária Kerekešová a PhD., PhDr. Štefan Šarkozy.

Na této přednášce jsem si uvědomila jak moc důležité je, aby dítě, které je nějakým způsobem traumatizováno, poznalo co je to rodina, láska a domov, i když toto pozná třeba jen na krátkou dobu.

2.3 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

„Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Rodiče pečující o děti mají právo na pomoc státu. Zvláštní ochrana je zaručena dětem a mladistvým narozeným v manželství i mimo něj a ženám v době těhotenství. V demokratické společnosti je péče o děti a jejich výchova právem rodičů i dětí. Práva rodičů mohou být omezena

a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona (čl. 32). Podrobnosti stanoví zákony o sociálně právní ochraně dětí a další zákony.“ (Tomeš, 2010, str. 171)

Při odebrání dítěte z rodiny se dítě dostává do náhradní péče. V knize Psychologie malých dětí psychoanalytik John Bowlby zkoumal, jaký účinek mělo na malé dítě oddělení od rodičů během evakuace za války a nefunkční rodinné zázemí dětí, ze kterých vyrostli notoričtí delikventi. Díky těmto informacím je nutné se zaměřit na zlepšení opatření souvisejících s péčí o malé děti. (Murray, 2016, str. 91)

Dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů je pro některé účely posuzováno stejně jako dítě vlastní. O převzetí do péče nahrazující péči rodičů také jde, rozhodne – li soud o:

- svěřeni dítěte do péče jiné osoby
- osvojení dítěte
- předání dítěte do péče budoucího osvojitele či předání osvojiteli před osvojením
- jmenování osoby poručníkem dítěte či podání návrhu na ustanovení poručníka, pokud již tato osoba o dítě pečuje
- svěřeni do pěstounské péče, pěstounské péče na přechodnou dobu či předpěstounské péče

(Slovník sociálního zabezpečení, 2015)

2.4 MIKROJESLE, JESLE A MATEŘSKÉ ŠKOLKY

Žena je nucena si vybrat mezi rodinou a kariérou. Pokud chce zvládat obě role současně, je důležité mít dobré rodinné zázemí. V současné době díky nedostatku finančního zajištění hodně matek zvažuje zkrácení čerpání rodičovského příspěvku nebo výdělečnou činnost souběžně s čerpáním rodičovského příspěvku, ale narážejí na problém s umístěním dětí do mateřských škol, jeslí nebo obdobného zařízení.

Mikrojesle jsou veřejná služba péče o děti od šesti měsíců do čtyř let v kolektivu maximálně čtyř dětí. Jsou určeny pro děti rodičů, kteří potřebují zajistit péči o své malé děti z důvodu návratu do zaměstnání. Tento projekt je financován z Evropských sociálních fondů. (Mikrojesle, 2017)

Jesle jsou určeny pro děti od šesti měsíců do tří let. Jsou zpravidla zřizovány obcemi. Jesle přispívají k soběstačnosti dítěte a snadnějšímu zvládnutí adaptace v kolektivu. Pomáhají rodičům k návratu do zaměstnání. V blízkém okolí jsou jesle v Hradci Králové. Cena služeb se pohybuje od 3.500,- Kč do 4.100,- Kč měsíčně a je závislá od trvalého pobytu rodičů.

Podle výroční zprávy o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2015 klesl počet dětí v **mateřských školách**. Nejvíce dětí se vyskytuje ve skupině tříletých až pětiletých. Pokud má mateřská škola dostatečný počet volných míst mohou do ní docházet také děti mladší tří let. Z demografických analýz vyplývá, že potíže s nedostatkem kapacit mateřských škol lze očekávat pouze v některých okresech. V roce 2014 vznikl Fond na rozšíření kapacit mateřských a základních škol proto, aby byla dostačující kapacita veřejných mateřských škol pro děti. (MŠMT, 2017)

Docházka dětí do mateřských škol je většinou zpoplatněna, pouze vzdělávání v posledním roce před zahájením povinné školní docházky je v mateřských školách zřizovaných státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí, po dobu 12 měsíců bezplatné.

Domluvila jsem si schůzku s paní ředitelkou mateřské školy ve Velichovkách paní Jirkovou, kde jsem zjišťovala možnosti umístění dětí. Podle jejích slov vzhledem ke klesajícímu počtu dětí nebyla v letošním roce zamítnuta žádná žádost o přijetí do školky. Věková hranice dětí je od dvou let. V současné době je ve školce 39 dětí, které jsou rozděleny do dvou tříd. Dle slov paní ředitelky je smíšená třída velice přínosná pro obě strany. Starší děti se starají o mladší jak při stolování, různých činnostech, oblékání, což má obrovský přínos. Již v raném věku si vštěpují, že pomáhat je přirozené. Tato školka pořádá mnoho aktivit, jak pro děti /divadlo, výuka angličtiny a počítačů, návštěva knihovny, solná jeskyně/, tak i aktivity a výlety s rodiči, například vyřezávání dýní, výlet do Čertoviny, tajné výlety ke Dni matek.

Problém, který se v posledních letech stává stále palčivějším, je neuzpůsobení otevíracích hodin školek potřebám pracujících rodičů. V Mateřské škole Velichovky je pracovní dobu od 6 hodin do 16 hodin. Zjišťovala jsem možnou úpravu otevírací doby. Dle paní ředitelky Jirkové v případě většího množství zájemců by se otevírací doba dala upravit.

Dříve se známé společnosti pokoušely o nahrazení rodiny nějakou jinou výchovnou institucí, například jesle s denní docházkou či dětská oddělení izraelských kibuců a

po určité době uznaly nenahraditelnost rodiny a od podobných pokusů ustoupily (Matoušek a kol., 2003, str. 183)

2.5 DAŇOVÉ ZVÝHODNĚNÍ

Daňové zvýhodnění na vyživované dítě

Státy pomáhají rodinám s dětmi také daňovými úlevami. Nejvýznamnější daňovou úlevou je úleva na dítě. S narůstajícím počtem dětí se úleva zvyšuje. Cílem navýšení je podpora početnějších rodin s více než jedním dítětem. Daňové úlevy jsou navýšeny u zdravotně postižených dětí. V současné době

na první vyživované dítě 1.117,- Kč /v roce 2016 -1.117,- Kč /

na druhé vyživované dítě 1.617,- Kč /v roce 2016 -1.417,-Kč /

na třetí a další vyživované dítě 2.017,- Kč /v roce 2016 -1.717,- Kč /

Tento způsob pomoci rodinám s dětmi je velice přínosný vzhledem k tomu že podporuje pracující rodiny.

Daňové zvýhodnění na manželku/manžela

Další významná daňová úleva je na manželku. Tuto slevu lze uplatnit na manžela/manželku/, který s žadatelem žije ve společné domácnosti a příjem v současné době nepřesáhne za rok částku 68. 000,-Kč (před zdaněním). Do těchto příjmů se započítávají veškeré výdělků, podpora v nezaměstnanosti, nemocenské dávky a náhrady mzdy, ošetřování, peněžitá pomoc v mateřství a veškeré druhy důchodů. Nezapočítávají se dávky státní sociální podpory a dávky sociální péče, výživné na děti.

Manželské soužití je pro stát ekonomicky výhodnější a z tohoto důvodu se daňové zvýhodnění uplatňuje pouze u manželů. Myslím si, že by na tento odpočet měl mít nárok i druh a družka. V dnešní době manželství nese různá rizika ve formě zadlužení celé rodiny - exekuce a různé půjčky a ne každý pár chce toto riziko podstoupit.

Sleva na dani za umístění dítěte v předškolním zařízení

Další sleva je poskytována za umístění dítěte ve školce. Za každé dítě lze uplatnit slevu maximálně ve výši 9.900,- Kč. Uplatňují se skutečně vynaložené náklady. V roce 2017 bude sleva 11.000,- Kč za každé dítě. Sleva odpovídá výši minimální mzdy.

Tyto informace jsou uvedeny v zákoně o dani z příjmů č. 586/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

2.6 PÉČE O DÍTĚ A ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Stát je plátcem zdravotního pojištění u osob, které již nejsou poživateli rodičovského příspěvku a nejsou výdělečně činné, ale i nadále celodenně osobně a řádně pečují alespoň o jedno dítě do 7 let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let. Zároveň dítě nesmí navštěvovat školku, jesle na dobu delší než 4 hodiny denně a u školních dětí družinu. (zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění §7, odst. 1)

2.7 PRACOVNĚPRÁVNÍ VZTAHY

„V Maďarsku zavedli před 25 lety systém, kdy matky na mateřské dovolené se pravidelně stýkaly s pracovním kolektivem v zaměstnání, z něhož odešly na mateřskou dovolenou, aby neztratily kontakt s děním v zaměstnání. V některých podnicích je to doplněno školením či studiem ke zvýšení odbornosti, aby matky neztratily svou kvalifikaci nebo odstranily znevýhodnění v profesní kariéře způsobené delší dobou mimo pracovní proces.“ (Tomeš, 2010, str. 194)

V České republice jsou pracovně právní vztahy upraveny zákonem č. 262/2006 Sb., zákoník práce. Podle tohoto zákona má zaměstnavatel povinnost zařadit rodiče po návratu z peněžité pomoci v mateřství na jeho původní práci a pracoviště. Vráť-li se však po rodičovské dovolené tuto povinnost již nemá. Nemá-li zaměstnavatel možnost přidělit rodiči práci odpovídající pracovní smlouvě, může navrhnout dohodu o změně obsahu pracovní smlouvy a tuto změnu učinit písemně. (262/2006 Sb., zákoník práce, § 47, § 216, § 195, § 198)

Zaměstnavatel nemůže dát zaměstnanci výpověď v ochranné době. To je doba, kdy rodič čerpá mateřskou dovolenou nebo rodičovskou dovolenou nebo je v dočasné pracovní neschopnosti. Toto ustanovení neplatí pro výpověď z důvodu organizačních změn v případě, kdy se ruší zaměstnavatel nebo jeho část. (262/2006 Sb., zákoník práce, § 52, § 53, § 54)

Podle zákoníku práce mají rodiče pečující o dítě mladší 15 let na kratší pracovní dobu a to na základě žádosti. Tuto žádost je vhodné uzavřít písemně a s časovým omezením. Zaměstnavatel je povinen žádosti vyhovět, pokud mu v tom nebrání vážné provozní důvody. (262/2006 Sb., zákoník práce, § 79, § 80, § 241)

Zaměstnankyni, která kojí své dítě, je zaměstnavatel povinen poskytnout kromě přestávky v práci i zvláštní přestávky ke kojení. Přestávky ke kojení se započítávají do pracovní doby a přísluší za ně náhrada mzdy nebo platu ve výši průměrného výdělku. (262/2006 Sb., zákoník práce, § 242)

Shrnutí kapitoly

Služby jsou jedny z možností, jak stát pomáhá rodinám s dětmi. V této kapitole jsem popsala služby, které jsou v mém okolí. Do služeb jsem zahrnula i důležitou náhradní rodinnou péči. Stát pomáhá rodinám i tím, že jim zajišťuje hlídání dětí v době, kdy jsou v zaměstnání. V současné době vznikají mikrojesle, které svou podobností nejvíce připomínají klasické jesle. Mateřské školy zajišťují hlídání převážně po dobu, kdy se maminky vracejí do pracovního poměru po vyčerpání rodičovského příspěvku. Daňové zvýhodnění není služba, ale podporuje pracující rodiny, kterým na základě daňových úlev sníží odvody a navyšuje plat. V zákoníku práce je zakotvena ochrana a pomoc matek. Ve svém výzkumu budu zjišťovat, jak rodiny využívají služeb ve svém okolí, zda využívají daňové zvýhodnění a zda využijí možnosti zkrácení pracovního úvazku po nástupu do zaměstnání.

3 SYSTÉM SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ

Soustavou mezinárodních ujednání usilují evropské země o vytvoření souborů minimálních norem pro zabezpečení základních lidských práv. Povinností státu je zabezpečit pro tuto ochranu dostatečné finanční a jiné prostředky, vybudovat instituce, vytvořit efektivní postupy a mít dostatek kvalifikovaných pracovníků.

Tyto principy jsou zakotveny v evropských dokumentech, kde rodině, jako základní jednotce společnosti, přiznávají právo na vhodnou sociální, právní a hospodářskou ochranu k zajištění jejího plného rozvoje. Prostředky jsou rodinné poradenství,

rodinné dávky, daňová opatření, podpora bydlení a služeb pro rodiny s dětmi. (Tomeš, 2010, str. 133)

Mezi základní nezadatelná sociální práva patří právo na rodinu, které zahrnuje nejširší možnou ochranu a pomoc státu rodině, která je přirozenou a základní jednotkou společnosti, zvláště k jejímu založení a po dobu, kdy odpovídá za péči a výchovu nezletilých dětí. Patří sem zvláštní ochrana matek v průběhu přiměřeného období před a po narození dítěte, včetně poskytování placené dovolené a příjmů ze sociálního zabezpečení. (Tomeš, 2010, str. 125)

Podpora rodin ze strany státu nezahrnuje pouze finanční výpomoc, ale i pomoc při výchově dětí. Rodinu je nutné podporovat a pomáhat při problémech ohrožujících jejich existenci.

„Po druhé světové válce se na Mezinárodní konferenci práce v Ženevě státy dohodly na minimálním rozsahu sociální ochrany poskytované ve výše uvedených sociálních událostech. V roce 1952 přijali Úmluvu o sociálním zabezpečení /minimálních standardech/, které definovala jako povinné následující soustavy sociálního zabezpečení. Zdravotní péče, nemocenské dávky, dávky v nezaměstnanosti, dávky ve stáří, dávky při pracovním úrazu a nemoci z povolání, rodinné dávky, mateřské dávky, invalidní dávky, dávky pozůstalým. Tím byl definován minimální rozsah sociálních událostí, které má stát zabezpečit.“ (Tomeš, 2010, str. 193)

3.1 SOCIÁLNÍ POJIŠTĚNÍ

Povinné pojištění označuje institucionální systém, kterým stát nutí občana, aby se povinně zajistil pro případ budoucího sociálního rizika /události/. Za sociální událost se považuje životní situace, které jsou veřejnoprávně uznané, a je s nimi spojováno sociální opatření ve prospěch postiženého.

Pojištění zajišťuje Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ). Je to instituce, která spravuje systém důchodového pojištění, nemocenského pojištění a lékařské posudkové služby. Tato instituce má ústředí se sídlem v Praze. Nižší stupeň struktury tvoří okresní správa sociálního zabezpečení (OSSZ), které jsou v krajských městech. Hlavní náplní OSSZ je informační servis a komunikace s pojištěnci a zaměstnavateli v regionech.

Nemocenské pojištění zahrnuje nemocenské dávky, ošetřování, peněžitou pomoc v mateřství, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Toto je upraveno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění ve znění pozdějších předpisů.

3.1.1 PENĚŽITÁ POMOC V MATEŘSTVÍ

Dávky v mateřství jsou cílené na zdraví a sociální potřeby ženy, nikoli dítěte. Ve většině evropských zemí jsou poskytovány v rámci soustav nemocenského pojištění, z něhož vzešly. Žena v tomto období potřebuje zvýšenou pomoc a péči, kterou si neumí nebo nemůže vždy obstarat sama. Narození dítěte znamená důležitou změnu v životě rodiny z hlediska hmotného zajištění. Sociálními událostmi jsou – náklady na zdravotní péči, ztráta výdělku vyvolaná potřebným pracovním volnem, zvýšené náklady vyvolané potřebou rodiny adaptovat se na nového člena. (Tomeš, 2010, str. 242- 243)

V době těhotenství matky nastupují na nemocenské dávky a následně na peněžitou pomoc v mateřství. Peněžítá pomoc v mateřství je dávka nemocenského pojištění, která se poskytuje v době těhotenství, mateřství nebo při převzetí dítěte do péče. Čerpání této dávky začíná 6 až 8 týdnů před očekávaným dnem porodu. U pojištěnce, který převzal dítě do péče, nastává nástup na peněžitou pomoc v mateřství dnem převzetí dítěte do péče.

Peněžítá pomoc v mateřství se vyplácí 28 týdnů. U matky, která porodila dvojčata a více dětí je podpůrní doba 37 týdnů. Výše peněžité pomoci v mateřství činí 70 procent denního vyměřovacího základu. Dávky nemocenského pojištění náleží za kalendářní dny a tyto dávky vyplácí okresní správa sociálního zabezpečení. (zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění)

3.1.2 VYROVNÁVACÍ PŘÍSPĚVEK V TĚHOTENSTVÍ A MATEŘSTVÍ

Z nemocenského pojištění lze také poskytnout vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství. Na tuto dávku mají nárok ženy, které byly z důvodu těhotenství, porodu nebo kojení převedeny na jinou práci s nižším výdělkem. Tyto dávky náleží za kalendářní dny. (Slovník sociálního zabezpečení 2015, str. 6,8, zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění)

3.1.3 DOČASNÁ PRACOVNÍ NESCHOPNOST

U těhotné pojištěnky, která nemá nárok na peněžitou pomoc v mateřství ze žádné činnosti a doloží tuto skutečnost potvrzením okresní správy sociálního zabezpečení, rozhodne ošetřující lékař o vzniku dočasné pracovní neschopnosti od počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu. Dočasná pracovní neschopnost trvá do šestého týdne po porodu. (Slovník sociálního zabezpečení 2015, str. 15, zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění)

3.1.4 DŮCHODOVÉ ZABEZPEČENÍ

Výchova dítěte má také vliv při výpočtu důchodu podobně jako doba zaměstnání a u žen rovněž na důchodový věk. Péče o dítě do věku čtyř let je náhradní dobou, která se zahrnuje do celkové doby pojištění. Náhradní doba pojištění je období, kdy pojištěnec neodvádí pojistné, přesto se mu toto období započítává při stanovení výše důchodu i pro účely stanovení nároku na důchod jako doby pojištění. Tuto dobu lze započítat i muži, ale pokud pečují současně, nelze stejné období započítat oběma. Pro tyto účely je i za dítě považováno vlastní nebo osvojené dítě a v některých případech i dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů. Důchodové pojištění upravuje zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění s účinností od 1. ledna 1996.

3.2 SOCIÁLNÍ ZAOPATŘENÍ – STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORA

Sociálním zaopatřením se označují soustavy zákonných peněžitých dávek poskytovaných z veřejných rozpočtů, na něž klient nepřispěl placením příspěvků. Do této skupiny patří státní sociální podpora zavedená v roce 1995. Jde o sociální zaopatřovací dávky především rodinám a na podporu náhradní rodinné péče.

System státní sociální podpory je upraven zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Dávky státní sociální podpory jsou přídatky na dítě, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, porodné a pohřebné. Některé z nich se poskytují v závislosti na výši příjmů žadatele a společně posuzovaných osob.

Ve Francii je pomoc rodinám s dětmi široce rozvinutá, existuje v současné době 14 různých forem pomoci. Kromě dětských přídavek zahrnuje také příplatky na výchovu, jednorázovou dávku na vybavení školáků počátkem školního roku, zvláštní formu minimálního příjmu pro osamělé matky či otce. (Keller, 2005, str. 61)

3.2.1 RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK

Na rodičovský příspěvek má nárok rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o nejmladší dítě v rodině. Tento příspěvek je možné čerpat až do vyčerpání částky 220 000 Kč, nejdéle však do čtyř let věku dítěte. U této dávky se nesleduje příjem rodiny. Při pobírání rodičovského příspěvku může žadatel zároveň vykonávat výdělečnou činnost, ale musí zajistit v této době péči o dítě jinou osobou. V případě, že by dítě do dvou let navštěvovalo zařízení péče o děti, například mateřskou školu či jesle nesmí překročit docházka 46 hodin v měsíci. Výše a délka čerpání rodičovského příspěvku je závislá na tom, zda alespoň jeden z rodičů měl ke dni narození dítěte nárok na peněžitou pomoc v mateřství, nebo nemocenské v souvislosti s porodem. Maximální výše je omezena výpočtem 70 procent 30násobku denního vyměřovacího základu, nejvýše však 11.500,- Kč měsíčně. Tuto částku lze měnit každé tři měsíce.

Pokud ani jednomu z rodičů nelze stanovit vyměřovací základ, náleží rodičovský příspěvek 9 měsíců ve výši 7.600,-Kč a následně 3.800,- Kč do 4 let věku dítěte. (zákon 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře)

3.2.2 PORODNÉ

Porodné je jednorázová dávka poskytovaná při narození dítěte. Obdoba této dávky se poskytuje pouze v některých evropských státech. Účelem je přispět rodině k úhradě zvýšených nákladů, které vzniknou v souvislosti s narozením dítěte a současně usnadní péči o novorozence. Jedná se o jednorázovou dávku, která přispívá na náklady související s narozením prvního a druhého dítěte. Na tuto dávku má také nárok osoba, která převzala dítě do jednoho roku do trvalé péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do péče jiné osoby, osvojení dítěte nebo předání dítěte osvojiteli do péče před osvojením. Nárok na porodné

vzniká, jestliže rozhodný příjem rodiny v kalendářním čtvrtletí předcházejícím narození nepřesahuje 2,7 násobek životního minima rodiny. V současné době při narození prvního potomka by příjem neměl přesáhnout částku 20.817,- Kč. Pro výpočet této částky je použito životní minimum uvedené v zákoně č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. V současné době porodné na první dítě činí 13.000,- Kč, na druhé 10.000,- Kč. (zákon 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, a zákon 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu)

3.2.3 PŘÍDAVKY NA DÍTĚ

Jedná se o dlouhodobou dávku pro rodinu s nezaopatřeným dítětem (dětmi). Na tuto dávku mají nárok pouze rodiny, u kterých rozhodný příjem je nižší než 2,4 násobek částky životního minima. Rozhodné období pro tuto dávku je kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku, do něhož spadá počátek období od 1. října do 30. září následujícího kalendářního roku. Výše dávky je určena podle věku dítěte. Pro dítě do 6 let je částka 500,- Kč, od 6 let do 15 let je 610,- Kč a od 15 do 26 let částka činí 700,- Kč. Za nezaopatřené dítě se považuje dítě do skončení povinné školní docházky. Po skončení povinné školní docházky je nezaopatřené dítě považováno pouze do 26 let věku, pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání studiem na střední nebo vysoké škole, nebo se nemůže soustavně připravovat z důvodu nemoci nebo úrazu nebo dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu. Za nezaopatřené dítě je také považováno dítě do 18 let evidované jako uchazeč o zaměstnání bez nároku na podporu. (zákon 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře)

3.2.4 PŘÍSPĚVEK NA BYDLENÍ

Příspěvek na bydlení je další dávkou, kterou stát přispívá na náklady na bydlení rodinám a jednotlivcům s nízkými příjmy. Nárok na tuto dávku má vlastník nebo nájemce bytu, ve kterém je přihlášen k trvalému pobytu. Další podmínkou je rozhodný příjem rodiny, který nestačí k pokrytí nákladů na bydlení a zároveň rozhodný příjem je nižší než příslušné normativní náklady na bydlení stanovené zákonem. (zákon 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře)

3.3 SOCIÁLNÍ POMOC

Ekonomická podpora rodin s více dětmi je důležitým tématem v evropské unii, protože taková rodina patří mezi kategorie silně ohrožené sociálním vyloučením. Příjmovou chudobou v roce 2005 bylo zasaženo 29 procent rodin se třemi a více dětmi. (Tomeš, 2010, str. 245)

Sociální pomoc lze označit jako pomoc poskytovanou sociálním subjektem osobám ve stavu nouze k uspokojování jejich základních potřeb v nezbytném či přiměřeném rozsahu. Tato pomoc se poskytuje až po vyčerpání jiných zdrojů ze sociálního pojištění a státní sociální podpory. Dávky sociální pomoci mohou být peněžité, věcné nebo se realizují formou služeb. Tyto dávky jsou řešeny ze zdrojů státního rozpočtu, z rozpočtu obcí, dobrovolných organizací a nadací.

Rozlišujeme tři typy dávek hmotné nouze:

- příspěvek na živobytí
- doplatek na bydlení
- mimořádnou okamžitou pomoc

Základním právním předpisem je zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi a zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu. Agenda dávek hmotné nouze jako součást nepojistných sociálních dávek, byla převedena díky sociální reformě pod Úřad práce České republiky od roku 2012.

3.3.1 PŘÍSPĚVEK NA ŽIVOBYTÍ

Jedná se o dávku, která má vliv na příjem jednotlivce či společně posuzovaných osob. Je poskytována v případě, že celkový příjem nedosahuje částek životního minima při splnění dalších povinných podmínek. Příspěvek na živobytí je poslední, státem garantovanou možností získat základní finanční zajištění na dobu, kdy jsou vyčerpány všechny možnosti a nelze se zajistit jinak. (zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, Slovník sociálního zabezpečení 2015)

3.3.2 DOPLATEK NA BYDLENÍ

Tato dávka je určena výhradně na úhradu výdajů spojených s bydlením při splnění povinných podmínek. Základní podmínky jsou: žadatel se musí prokázat faktickým

bydlištěm v České republice, platnou nájemní smlouvou či jiným dokladem o ubytování a uhrazenými výdaji za domácnost za rozhodné období. (zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, Slovník sociálního zabezpečení 2015)

3.3.3 MIMOŘÁDNÁ OKAMŽITÁ POMOC

Tato dávka může být poskytnuta při mimořádné sociální události, například povodeň, požár, vykradení bytu. Jedná se o nenárokovou dávku, tzn., že na tento typ dávky není ze zákona nárok, záleží na posouzení správního orgánu. Jednotlivé druhy jsou uvedeny a vysvětleny v zákoně 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi. (zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, Slovník sociálního zabezpečení, 2015)

Shrnutí kapitoly

Systém sociálního zabezpečení má tři po sobě jdoucí pilíře - sociální pojištění, sociální zaopatření a sociální pomoc.

V systému sociálního pojištění bych chtěla vyzdvihnout dávku peněžitou pomoc v mateřství, která je svou výší nejbliže k dosavadním příjmům žadatele. Zároveň i tato dávka zohledňuje vícečetné těhotenství. Narození dítěte je velkou finanční zátěží pro celou rodinu, a to nejvíce v období prvních šesti měsíců, kterou právě tato dávka pokrývá.

V systému sociálního zabezpečení by se dle mého názoru měl znovu obnovit sociální příspěvek, který pomáhal osamělým rodičům a zohledňoval zdravotní stav, jak rodičů, tak i dětí. Zároveň pružně reagoval na momentální finanční situaci tím, že pro nárok se předkládal příjem z předchozího kalendářního čtvrtletí.

U přídatků na děti bych byla pro plošné vyplácení. Tato dávka neřeší momentální stav a zároveň ve stále větším počtu byl problém s dokládáním příjmů /likvidace zaměstnavatele, přesun firmy/.

V poslední době došlo k obrovskému nárůstu ve vyplácení příspěvku na bydlení. Zde bych doporučila větší kontrolu. Určitě by bylo dobré se zaměřit na to, zda pronajímatel skutečně přiznává příjmy z pronájmu na finančním úřadu a zda přibližně odpovídá výše nájemného uvedeného v nájemní smlouvě pronajatým prostorům.

Dávky hmotné nouze jsou podle mého názoru jako přechodné východisko pro rodiny, které se dostanou do finančních problémů. Ze zkušeností vím, že o tyto dávky žádají vícečetné nebo neúplné rodiny. Klienti často hovoří o tom, že tyto dávky jsou tak vysoké, že je nemotivují jít pracovat. Pokud pracují, tak jediné nelegálně. Stát by měl více pracovat na zapojení dlouhodobých uživatelů těchto dávek do větší ekonomické soběstačnosti.

V závěru své bakalářské práce budu zjišťovat dostatečnost finančního zajištění rodin, čerpání jednotlivých dávek se zaměřením na rodičovský příspěvek. V otázkách budu zjišťovat názor na mnou uvedený sociální příplatek.

METODICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V rámci svého zaměstnání ale i osobního života se setkávám s různými rodinami pečujícími o děti do 4 let. V teoretické části mé bakalářské práce jsem popsala možnosti, kterými stát pomáhá rodinám a zároveň jak může narození dítěte ovlivnit jejich život.

4.1 VYMEZENÍ HLAVNÍHO CÍLE A DÍLČÍHO CÍLE VÝZKUMU

4.1.1 HLAVNÍ VÝZKUMNÝ CÍL

Cílem mé bakalářské práce je zjistit současné finanční zajištění a informovanost v systému dávek a služeb rodin s dětmi do 4 let. Dále budu zjišťovat, jak narození dítěte ovlivní finanční situaci a kvalitu života těchto rodin. Zaměřím se na rozdílnost finančního zabezpečení úplné a neúplné rodiny a jaké jsou možnosti pro zlepšení této situace.

4.1.2 DÍLČÍ VÝZKUMNÉ CÍLE

DC1: Zjistit informovanost možnosti čerpání dávek ze systému dávek.

DC2: Zjistit reálnou situaci, zda rodina pobírá některé z dávek a služeb a jaké.

DC3: Jak se změnila kvalita života po narození dítěte?

DC4: Jaké faktory ovlivňují délku čerpání rodičovského příspěvku?

DC5: Zjistit rozdílnost v úplné a neúplné rodině.

4.2 VÝZKUMNÁ STRATEGIE

Pro zpracování metodické části jsem si zvolila kvantitativní výzkumnou strategii. Zvažovala jsem i jiné metody, například rozhovory, ale nakonec jsem se po zralé úvaze rozhodla právě pro tuto metodu, a to z důvodu většího potřebného množství informací. Předností kvantitativního výzkumu je relativně rychlý přímočarý sběr dat

s poměrně malými náklady. Dotazník obsahuje otázky, na které lidé dokáží snadno odpovědět. Nevýhodou této zvolené techniky bývá problém s návratností, nemožnost dokázat, zda dotazník byl skutečně vyplněn oslovenou osobou a v neposlední řadě také neochota dotazovaných k vyplňování dotazníků, kterými jsou v dnešní době lidé doslova zavaleni. Tento způsob získávání dat jsem zvolila i z důvodu časově menší náročnosti pro respondenty. Dotazník obsahuje 25 otázek.

4.3 VÝZKUMNÝ NÁSTROJ

Zvoleným výzkumným nástrojem byl tištěný dotazník, který se skládá z 25 otázek. U některých otázek je možno zadat více odpovědí. „Dotazník je vysoce efektivní technika, která může postihnout velký počet jedinců při relativně malých nákladech.“ (Disman, 2002, str. 141)

4.4 TRANSFORMACE DÍLČÍCH CÍLŮ DO EMPIRICKY OVĚŘITELNÝCH OTÁZEK

Tabulka 1: Transformační tabulka

Hlavní cíl	
<p>Jaké je současné finanční zajištění a informovanost v systému dávek a služeb rodičů s dětmi do 4 let. Jaký Vliv má narození dítěte na kvalitu života rodiny a rozdílnost v úplných a neúplných rodinách</p>	
Dílčí cíle - DC	Tazatelské otázky - TO
<p>DC1 Zjistit informovanost dotazovaných o možnosti čerpání dávek ze systému</p>	<p>TO3- Jaké pobíráte sociální dávky? TO4 – Nejvíce informací máte o TO5 – O těchto dávkách jste byl/a/ informována? TO6 – Dříve státní sociální podpora vyplácela sociální příplatek. Tato dávka zvyhodňovala osamělost rodiče i dítěte. Dle Vašeho názoru TO7 – Bylo těžké požádat o dávky, na které máte nárok?</p>

<p>DC2</p> <p>Zjistit reálnou situaci, zda rodina pobírá některé z dávek služeb a jaké?</p>	<p>TO 1 – Myslíte, že stát dostatečně podporuje rodiny?</p> <p>TO8 – Co byste změnila nebo podpořila na pomoc rodinám?</p> <p>TO13 – Jakou péči pro dítě plánujete po nástupu do zaměstnání?</p> <p>TO 14- Plánujete zkrácení pracovního úvazku?</p> <p>TO 15 – Využíváte daňové zvýhodnění?</p>
<p>DC3</p> <p>Jak se změnila kvalita života rodiny po narození dítěte?</p>	<p>TO 16 – Co je pro Vás v životě nejdůležitější?</p> <p>TO 17 – V čem se nejvíce změnil Váš život po narození dítěte?</p> <p>TO19 – Jaké důvody by byly pro změnu bydlení?</p>
<p>DC4</p> <p>Jaké faktory ovlivňují délku čerpání rodičovského příspěvku?</p>	<p>TO 9 – Jak dlouho chcete pobírat rodičovský příspěvek?</p> <p>TO10 – Co nejvíce ovlivnilo volbu délky rodičovského příspěvku?</p> <p>TO 11 – Důvod, proč bych šla pracovat při čerpání rodičovského příspěvku, je</p> <p>TO 12 – Po ukončení rodičovského příspěvku</p>
<p>DC5</p> <p>Zjistit rozdílnost v úplné a neúplné rodině.</p>	<p>TO – 2 Dle Vašeho názoru by se neúplným rodinám mělo více pomáhat?</p> <p>TO 20 – Dostáváte výživné?</p> <p>TO 21 – Jaké důvody jsou podle vás nejčastější pro neplacení výživného?</p>

Zdroj: vlastní zpracování

4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Výzkumným vzorkem v kvantitativním šetření by měla být populace, která s daným tématem souvisí. Pro splnění tohoto požadavku jsem se zaměřila na matky, které převážně pečují o děti do 4 let. Jako oblast výzkumu jsem zvolila Jaroměř, která je místem mého zaměstnání a zároveň v teoretické části popisují služby právě v této lokalitě.

Jsem si vědoma možných rizik a neochoty klientů při získávání potřebných dat. Z tohoto důvodu rozšířím dotazník i do okruhu přátel ve svém okolí. Se všemi respondenty je projednán souhlas s výzkumem, všichni bez výjimky souhlasí. Dále jsou obeznámeni s účelem dotazníku.

4.6 POPIS ORGANIZACE A PRŮBĚH VÝZKUMU

Sběr dat probíhal v měsíci březnu 2017 formou internetové komunikace v domácím prostředí dotazovaných a přátel. Obsahuje celkem 25 otázek, z toho jsou 4 otázky týkající se demografických údajů o respondentovi. U otázek č. 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 15, 17, 21 je možnost jedné nebo více odpovědí. Abych předešla nebezpečí spočívající v podsouvání nebo vnucování správné či předpokládané odpovědi, dala jsem možnost dotazovanému se k dané otázce vyjádřit a to v otázkách č. 2, 3, 5, 7, 8, 10, 11, 13, 17, 18, 21. U otázek č. 16 a 19 jsem požádala o stupnici seřazení jednotlivých variant podle důležitosti. V otázce č. 4 prosím dotazovaného o seřazení odpovědí podle množství informací od nejvíce po nejméně. Respondenty jsem oslovila na příslušném kontaktním pracovišti státní sociální podpory v Jaroměři a v mateřské škole ve Velichovkách. Dále pak mé kamarádky, které splňují daná kritéria. Oslovené respondenty jsem ujistila, že data slouží pouze pro potřeby výzkumu mé bakalářské práce, rovněž také nebude možná žádná identifikace zúčastněných osob. Následně jsem jim předala odkaz na webové stránky, kde mohou dotazník vyplnit a odeslat. Tím jsem zajistila anonymní vyplnění a prostor k zamyšlení. Samozřejmostí bylo poděkování za poskytnuté informace. Tuto variantu jsem zvolila z důvodu toho, že je mi známo, že lidé jsou v dnešní době přesyceni dotazy, anketami a dotazníky všeho druhu, nemají zájem řešit záležitosti druhého, mnohdy nechtějí ani pomoci, obtěžuje je to a nechtějí se zamýšlet nad dotazy nebo mají strach z časové náročnosti. Celkem jsem obdržela 103 odpovědí.

4.7 RIZIKA VÝZKUMU

Za riziko výzkumu jsem považovala jeden z mých dílčích cílů, a to rozdělení na úplné a neúplné rodiny což se následně potvrdilo. Došlo k nepoměru dotazovaných rodin. Dalším rizikem by mohla být nezkušenost jako tazatele, protože s tímto typem

výzkumu jsem pracovala poprvé. Poslední riziko jsem spatřovala v nesprávném porozumění otázek.

Zkoumání musí respektovat anonymitu zkoumané osoby, tedy situaci, kdy výzkumník nezná jména lidí, kteří poskytli potřebné informace. Z tohoto důvodu jsem použila pouze odkaz na internetové stránky. Toto počínání mohlo být do jisté míry nevýhodou z důvodu větší pravděpodobnosti odmítnutí poskytnout informace neznámému člověku. To, že jsem se na kontaktním pracovišti a v mateřské škole osobně setkala s rodiči, může znamenat větší ochotu odpovídat a možnost si o problému promluvit. Osobní setkání podpoří pocit důležitosti, svou roli může sehrát i vzájemná sympatie.

4.8 ANALÝZA DAT

Ze získaných dat budu zjišťovat změny v úplných a neúplných rodinách se zaměřením na změny po narození dítěte. Dále se zaměřím na informovanost rodičů na finanční zabezpečení a dostupnost. Budu také zjišťovat dostatečnost finančního krytí dotazované skupiny respondentů. Zaměřím se na změny kvality života rodin po narození dítěte, a zda má narození dítěte na kvalitu života vliv.

4.9 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Data získaná z dotazníkového šetření byla zpracována pomocí standardních statistických metod. Získané údaje byly pomocí Microsoft Wordu převedeny do tabulek a MS Exelu do grafů.

4.10 STRUKTURA DATOVÉHO SOUBORU

K výzkumnému šetření bylo použito celkem 103 dotazníků od anonymních respondentů. Jedním z mých cílů bakalářské práce bylo zjištění rozdílnosti v úplných a neúplných rodinách. Bohužel dotazník obsahuje 99 úplných rodin a 4 neúplné.

V otázce č. 22 upřesňuje věkovou hranici dotazovaného.

Tabulka č. 2: Věková hranice dotazovaného

možnosti odpovědí	respondenti
15-20 let	0
21-30 let	38
31-40 let	64
41 a více let	1

Zdroj: vlastní zpracování

Tato tabulka potvrzuje statistické údaje o tom, že věk rodičů při zakládání rodin se zvyšuje. 64 dotazovaných ze 103 je ve věku od 31 do 40 let. Žádný z dotazovaných nebyl mladší dvaceti let.

V otázce č. 22 byl záměr rozdělit rodiny na úplné a neúplné.

Tabulka č. 3: Jste ve vztahu

Možnosti odpovědí	respondenti
manželé	64
druh, družka	35
osamělá matka	2
osamělá matka, otec neuveden	2

Zdroj: vlastní zpracování

Z celkového počtu dotazovaných 103 je úplných rodin 99 a neúplných 4. Toto číslo je potěšující, ale zároveň nebudu moci porovnávat rozdílnost úplných a neúplných rodin z důvodu malého a zároveň nevyrovnaného počtu dotazovaných.

V otázce č. 24 jsem zjišťovala počet dětí do 4 let věku.

Tabulka č. 4: Počet dětí do 4 let

možnosti odpovědí	respondenti
1	67
2	31
3	4
4	1

Zdroj: vlastní zpracování

V otázce č. 25 jsem zjišťovala rodinné zázemí dotazovaných

Tabulka č. 5: Pocházíte z úplné rodiny

možnosti odpovědi	respondenti
já ano	63
já ne	38
druhý rodič ano	61
druhý rodič ne	22

Zdroj: vlastní zpracování

Podle studií si jako děti ze své rodiny bereme vzor, podle těchto odpovědí se tato informace vyvrací.

5 ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT

5.1 OTÁZKA Č. 1: Myslíte, že stát dostatečně podporuje rodiny?

Tabulka č. 6: Dostatečnost podpory rodin ze strany státu

možnosti odpovědi	počet	podíl v procentech
ano dostatečně	14	13,6 %
ne nedostatečně	45	43,7%
nadprůměrně	0	0 %
jak které rodiny	44	42,7%

Zdroj: vlastní zpracování

Na otázku, zda stát dostatečně podporuje rodiny, žádný z dotazovaných neodpověděl, že je podporuje nadprůměrně. Z celkového počtu dotazovaných má pocit 13,6%, že stát dostatečně podporuje rodiny. Ostatní odpovědi jsou rozděleny na nedostatečnou podporu a jak kterou rodinu. U neúplných rodin ani jeden z dotazovaných neodpověděl, že stát dostatečně podporuje rodiny. V současné době jsou v médiích sdělovány různé informace o vyplácení dávek rodinám bez příjmů s vyšším počtem dětí. Myslím, že na základě toho byl tak vysoký počet odpovědí, jak které rodiny.

5.2 OTÁZKA Č 2: Dle Vašeho názoru by se neúplným rodinám mělo více pomáhat?

Tabulka č. 7: Mělo by se více pomáhat neúplným rodinám

možnosti odpovědí	počet celkem	podíl v procentech	manželé druh a družka	osamělý rodič, osamělý rodič otec neuveden
po všech stránkách je pomoc dostatečná	7	6,9 %	7	0
více výhod a pomoci v pracovněprávních vztazích	33	32,4%	33	0
lepší finanční zajištění	51	50%	49	2
více pomoci formou služeb	14	13,7%	13	1
pomoc při vymáhání výživného	68	66,7%	67	1
jiné	1	1,0 %	1	0

Zdroj: vlastní zpracování

V této otázce si respondent mohl vybrat z více možností, ale zároveň se i sám vyjádřit. Podle dotazovaných by se nejvíce mělo pomáhat při vymáhání výživného a na druhém místě bylo lepší finanční zajištění – dávky, příspěvky na stravování, doprava a školní vybavení. Na třetím místě je více výhod a pomoci v pracovněprávních vztazích. Pouze 7 dotazovaných odpovědělo, že po všech stránkách je pomoc dostatečná a 14 dotazovaných si myslí, že by mělo být více pomoci formou služeb. Jeden dotazovaný v odpovědi uvedl, že není třeba více pomáhat. Vzhledem k tomu, že otázka je směřována k neúplným rodinám, tak nejvíce by ocenily osamělé matky pomoc formou služeb a pomoc při vymáhání

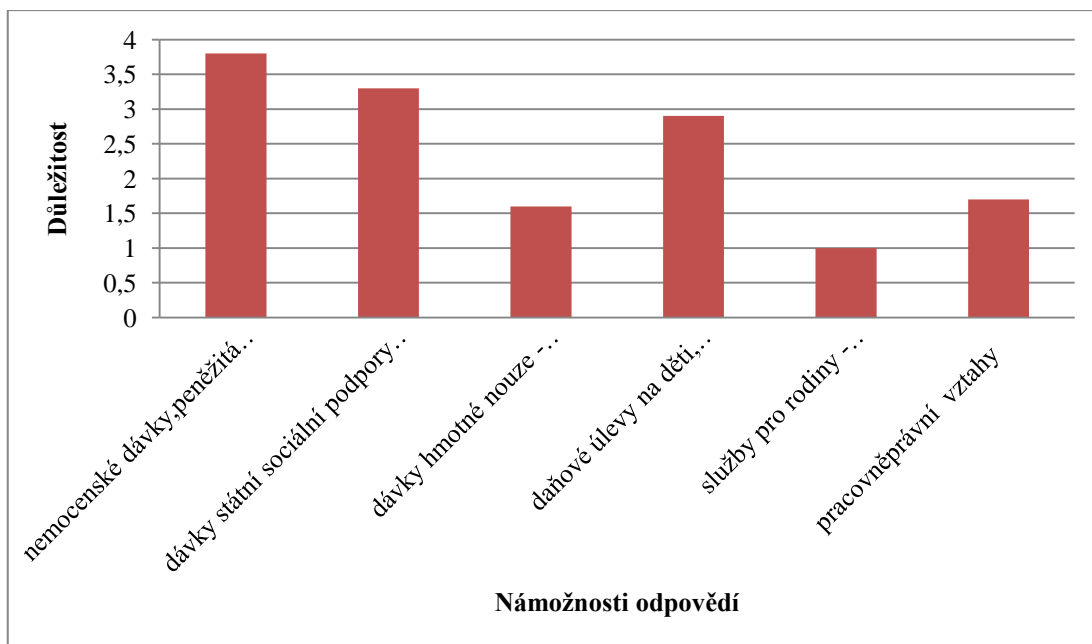
výživného. Osamělá matka, otec neuveden vidí nedostatečnost pomoci ve finančním zajištění – dávkách, příspěvku na stravování, dopravu, školní vybavení.

5.3 OTÁZKA Č. 3: Jaké pobíráte sociální dávky?

V této otázce jsem zjišťovala, jaké dávky pobírají dotazované osoby. Z celkového počtu 103 osob - 73 dotazovaných pobírá rodičovský příspěvek a 13 peněžitou pomoc v mateřství, 5 nemocenské dávky. V jiné je 7 odpovědí ve smyslu žádné a nepobírám nic, do dvou let věku dítěte jsem měla rodičovský příspěvek. Vzhledem k tomu, že v odpovědích nejsou například dávky v nezaměstnanosti, je možné, že ostatní pobírají právě tyto dávky. Pouze 16 lidí pobírá přídatky na děti, 3 příspěvek na bydlení a pouze jeden dávky hmotné nouze, a to doplatek na bydlení. Příspěvek na péči pobírají 3 osoby a dávky pěstounské péče jedna osoba. Vzhledem k tomu, že v celkovém počtu dotazovaných jsou pouze dvě osoby osamělé a dvě matky, otec neuveden jsem zjišťovala, které dávky pobírají právě ony. Osamělé, otec neuveden pobírají přídatky na děti a rodičovský příspěvek. Osamělý rodič pobírá přídatky na děti, rodičovský příspěvek, a příspěvek na bydlení.

5.4 OTÁZKA Č. 4: Nejvíce informací mám o

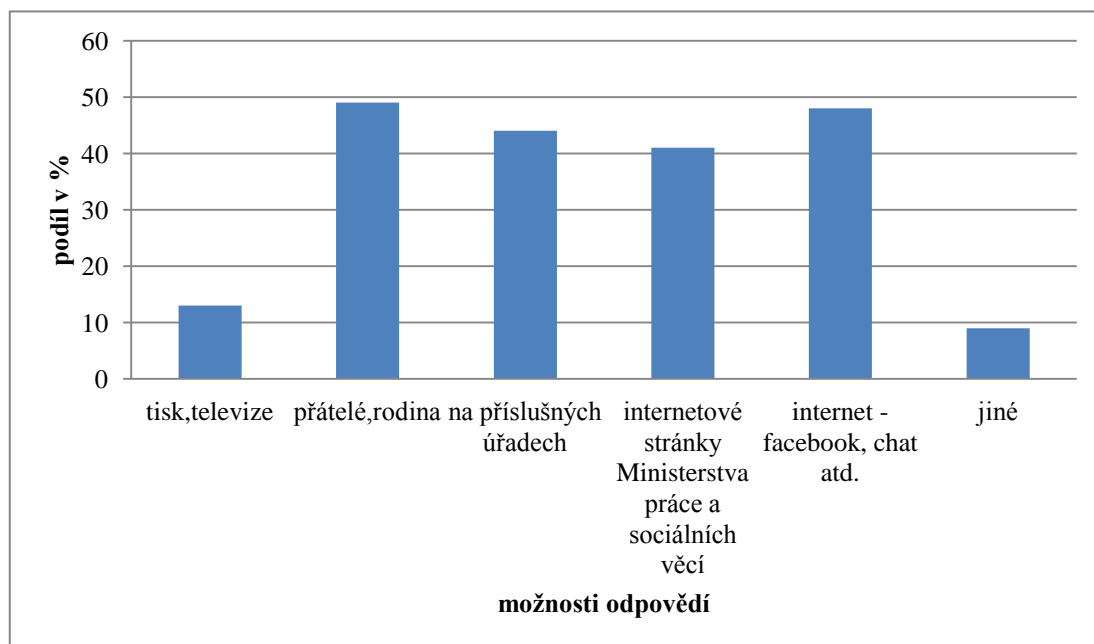
Graf č.1: Nejvíce informací mám o

V této otázce měl dotazovaný určit pořadí od nejvíce informací po nejméně informací. Podle výsledků dotazování mají nejvíce informací z oblasti nemocenského pojištění, dávkách státní sociální podpory a daňových úlev. Nejméně informací je v oblasti služeb.

5.5 OTÁZKA Č. 5: O těchto dávkách jste byla informována

Graf č. 2: O těchto dávkách jsem byla informována

V této otázce jsem dala možnost více odpovědí a zároveň vlastní vyjádření. Nejméně informací dotazování získávají z tisku a televize, ostatní zdroje - přátelé, internet a na příslušných úřadech je ve stejné rovině.

Ve vlastním vyjádření dotazování uvedli:

- jedná se o mix internet, přátelé, od kolegů, rodiny, příslušných úřadů a personálního oddělení
- jsem student sociální pedagogiky/dálkové studium/, takže ze školy a od kolegů
- nejsem dostatečně informovaná, nezajímám se
- zjišťování přímo v příslušných zákonech
- mzdová účetní v mé práci
- pracuji v sociální sféře
- při studiu na vyšší odborné škole
- studium na VOŠ sociální pedagogika
- škola

5.6 OTÁZKA Č. 6: Dříve státní sociální podpora vyplácela sociální příplatek. Tato dávka zvýhodňovala osamělost rodiče a zdravotní stav rodiče i dítěte. Dle Vašeho názoru

Tabulka č. 8: Názor na dříve vyplácený sociální příplatek

možnosti odpovědí	manželé	druh, družka	osamělý rodič	osamělý rodič, otec neuveden
tato dávka by se měla obnovit	12	11	1	2
tato dávka by se měla obnovit, ale pouze na omezenou dobu /6 měsíců, 1 rok/	13	5	0	0
je v pořádku, že tato dávka již není, byla zneužívána	13	6	0	0
tuto dávku bych vyplácela pouze po dobu rodičovského příspěvku	14	6	0	1
tuto dávku bych vyplácela, ale pouze v závislosti na předchozí odpracované době	24	11	1	1

Zdroj: vlastní zpracování

Vzhledem k tomu, že jsem dělala na dávkách státní sociální podpory v době, kdy ještě sociální příplatek byl vyplácen a následně když byl zrušen, zjišťovala jsem jak moc je potřebný. Na druhou stranu dle mého názoru, byl často zneužíván. Podle odpovědí dotazovaných 26 odpovědělo, že by tato dávka měla být obnovena, ale zároveň 37 osob uvedlo pouze v závislosti na předchozí odpracované době. Velký počet dotazovaných a to 19 osob vybralo odpověď, že je v pořádku, že tato dávka již není, byla zneužívána. 21 osob je pro to, aby tato dávka byla vyplácena pouze po

dobu vyplácení rodičovského příspěvku a 18 dotazovaných je pro obnovení této dávky ale na omezenou dobu. Vzhledem k tomu, že sociální příplatek zvýhodňoval osamělost rodiče, v tabulce č. 8 jsem odpovědi rozdělila podle úplných a neúplných rodin.

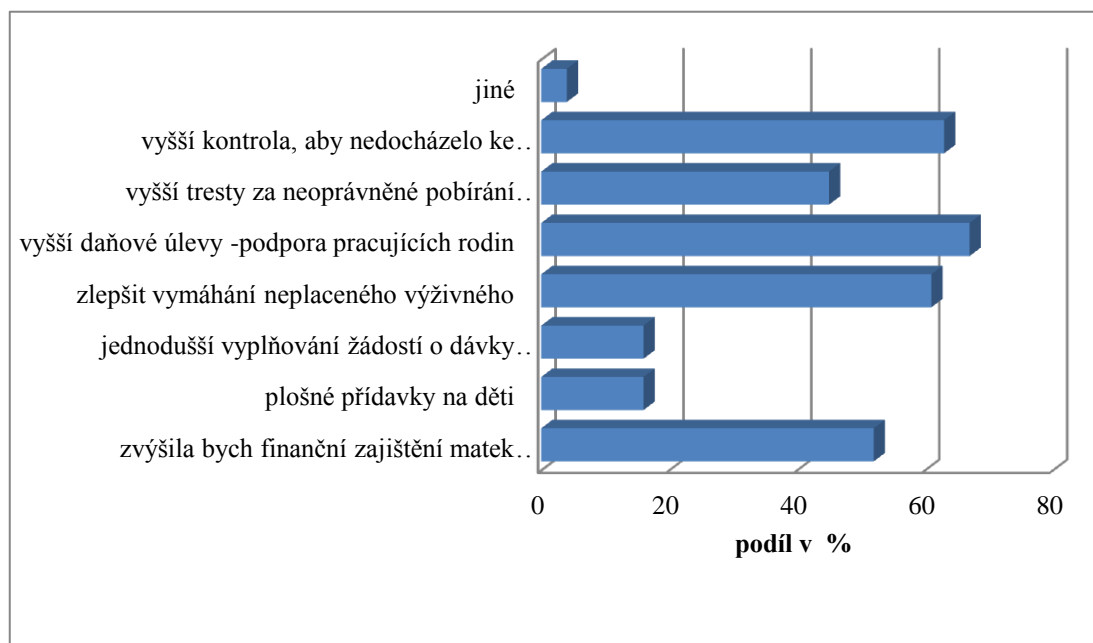
5.7 OTÁZKA Č. 7: Bylo těžké požádat o dávky, na které máte nárok?

Z mého pohledu úřednice mám pocit, že jsou formuláře složitě napsané a zároveň je nutné dokládat velké množství dalších potvrzení. Z tohoto důvodu jsem tuto otázku zařadila i do dotazníku. Opět bylo možné vybrat více odpovědí a zároveň se vyjádřit. 54,9 % odpovědí znělo, že není problém požádat o dávky a dá se to zvládnout. Zároveň 32,4 % pochválilo úředníky za ochotu a pomoc při vyplňování. 9,8 % dotazovaných souhlasilo s tím, že je těžké požádat o tyto dávky a je potřeba hodně papíru a na základě toho to vzdají. 13,7 % bylo přesvědčeno o tom, že formuláře jsou složité. 4,9 % dotazovaných mělo problém s komunikací s úředníky. 6 dotazovaných osob se vyjádřilo jinak:

- není příliš složité dané vyplnění, spíše vzhledem ke zneužívání mnohých dávek je nízká kontrola
- k žádosti jsem potřebovala potvrzení z více úřadů a musela jsem to zajistit sama, velmi náročné
- nemám nárok na žádné dávky
- vyplnění papírů není problém, přístup úředníka ano, několikanásobně negativní zkušenost
- formuláře jsou složité, ale úřednice byla překvapena, že mám vše a dobře vyplněno
- vyřizování prvního „rodičáku“ paní na pěst, druhý „rodičák“ pán ochotný a v pohodě

5.8 OTÁZKA Č. 8: Co byste změnila nebo podpořila na pomoc rodinám?

Graf č. 3: Co byste změnila nebo podpořila na pomoc rodinám

V této otázce jsem zjišťovala, co by rodiny uvítaly. Největší podíl je na zvýšení daňových úlev, na druhém místě vyšší kontrola, aby nedocházelo ke zneužívání dávek a třetí nejvyšší podíl má pomoc při vymáhání neplaceného výživného. 51 % dotazovaných by také zvýšila finanční zajištění matek pečujících o děti do 4 let. 44,1 % by zavedla vyšší tresty za neoprávněné pobírání dávek. 15,7 % by bylo pro zavedení plošných přídatků na děti a zjednodušení způsobu získávání peněz. Zde byla možnost napsat své návrhy:

- aby matka mohla chodit do práce, takže dostupnost předškolního zařízení za rozumnou cenu a s dlouhou dobou
- snížila bych množství sociálních dávek, zjednodušila pravidla pro nárok, ale současně je i zpřísnila
- zvýhodnila rodiče v pracovněprávních vztazích, zlepšit dostupnost předškolního zařízení – jesle
- podpora předškolních zařízení, sdílených úvazků, půl úvazků

5.9 OTÁZKA Č. 9: Jak dlouho chcete pobírat rodičovský příspěvek?

Tabulka č. 9: Délka čerpání rodičovského příspěvku

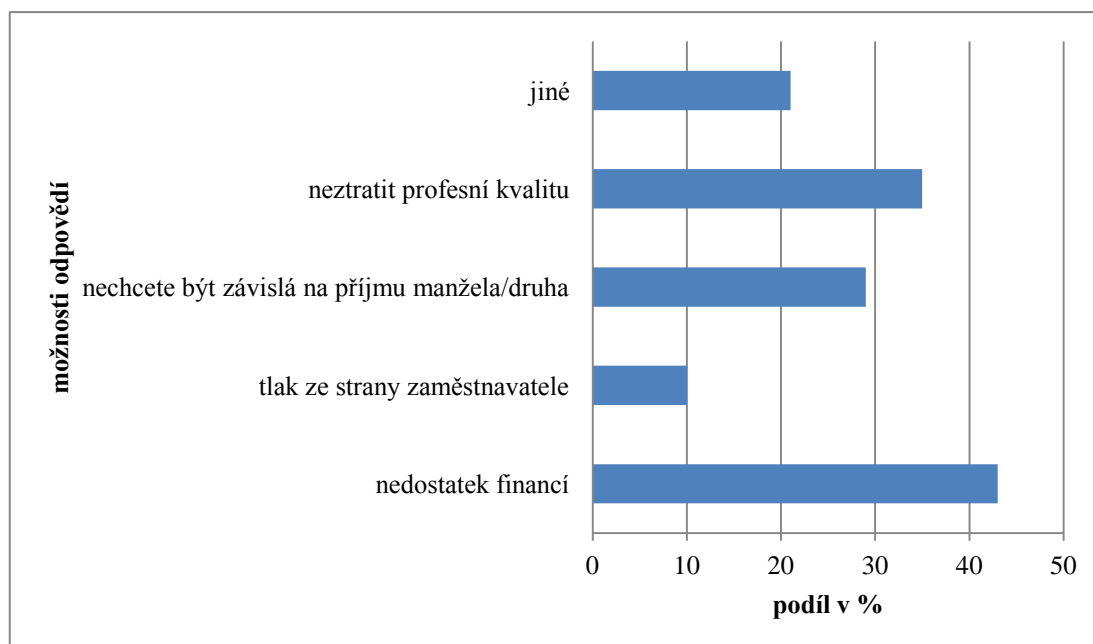
možnosti odpovědí	manželé	druh, družka	osaměl/a/ý rodič	osamělá, otec neuveden
dva roky	15	9	0	0
tři roky	37	22	2	0
čtyři roky, nemám jinou možnost	7	3	0	1
ještě nevím	5	1	0	1

Zdroj: vlastní zpracování

V této otázce téměř 60 % dotazovaných čerpá rodičovský příspěvek 3 roky a 23,3% žádá zrychlenou formu čerpání rodičovského příspěvku.

5.10 OTÁZKA Č. 10: Co nejvíce ovlivnilo volbu délky rodičovského příspěvku?

Graf č. 4: Co nejvíce ovlivnilo volbu délky rodičovského příspěvku

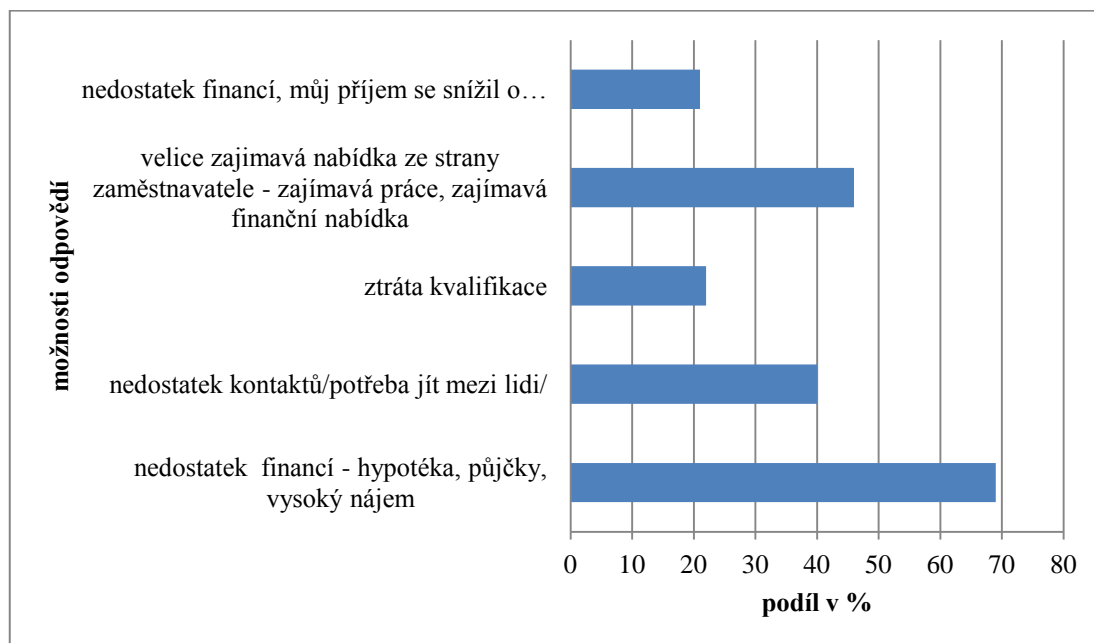

V této otázce jsem opět nechala možnost vyjádření se k této problematice. Z celkového počtu 103 dotazovaných ovlivnilo 43 jejich rozhodnutí nedostatek financí. Neztratit profesní kvalitu uvedlo 35 dotazovaných a 29 rodičů nechce být závislých na příjmu manžela, druha. Další důvody pro volbu délky rodičovského příspěvku jsou:

- 2 děti, u obou od 2,5 let pracovala, rodičovský příspěvek až do 3 let. U 3 plánuji současně s rodičovským příspěvkem pracovat na částečný úvazek z domu
- neočekuji a nemám tak možnost dítě dát do státní školky, budu muset pracovat s dítětem, naštěstí mám dobrého zaměstnavatele
- máme dvojčata, která jsou předčasně narozená, proto nechceme uspěchat umístění do kolektivu
- v rámci fungování na živnostenském listě jsem neměla jinou volbu než 4 roky
- zdravotní stav syna, byla mu diagnostikována dětská mozková obrna
- nic, sama jsem chtěla být s dcerou 4 roky doma
- neměla jsem na výběr, jen 4letou variantu
- naše dcera jde do první třídy a nemá se jak dostávat do školy
- chci peníze vybrat co nejrychleji
- vrátit se co nejdříve do zaměstnání
- minimální věk pro nástup dítěte do školky
- nízký věk dítěte pro přijetí do školky
- problém s umístěním do mateřské školy
- plánování dalšího dítěte
- chci si užít tři roky s dítětem
- připravenost dítěte do mateřské školy
- můj věk
- nemám možnost volby
- nedonošenost dítěte
- vyzrálost dítěte
- stát

5.11 OTÁZKA Č. 11: Důvod, proč bych šla pracovat při čerpání rodičovského příspěvku je

Graf č. 5: Důvod, proč bych šla pracovat při čerpání rodičovského příspěvku

Tuto otázku jsem zvolila z důvodu, že sama jsem při rodičovském příspěvku chodila na různé brigády. Můj plat se nástupem na rodičovský příspěvek výrazně snížil. V odpovědi nedostatek financí, můj příjem se snížil o... Kč jsem dala možnost vyplnění.

67,6 % dotazovaných by šlo pracovat z důvodu nedostatku financí, na druhém místě je velice zajímavá nabídka ze strany zaměstnavatele a to 45,1 % a 39,2 % by šlo pracovat k rodičovskému příspěvku z důvodu nedostatku kontaktu.

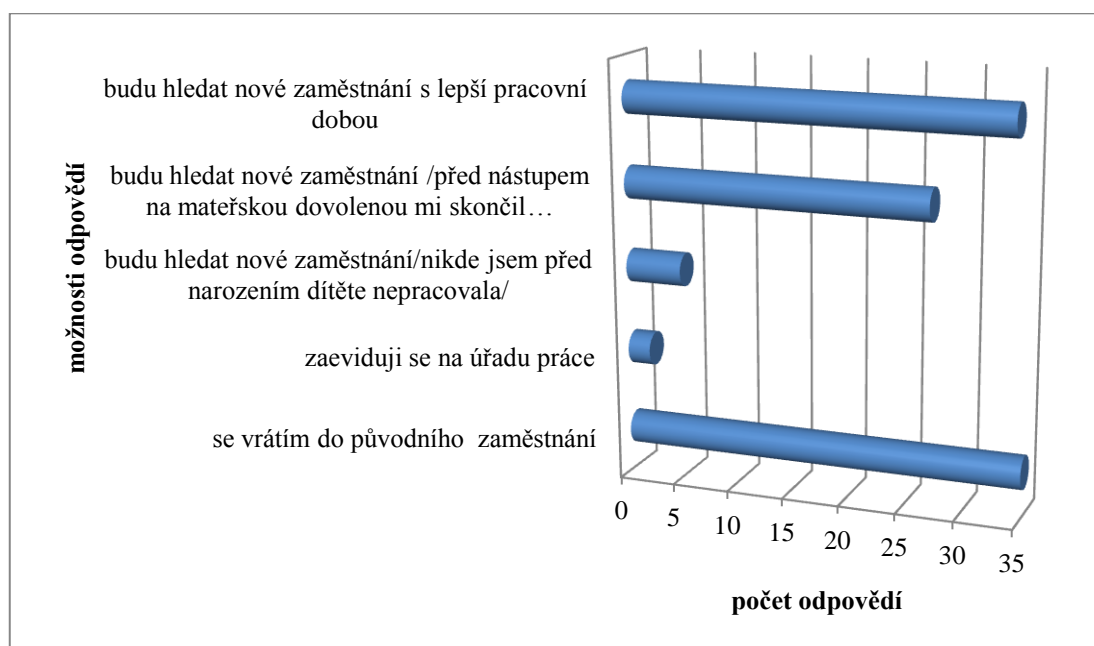
Do jiných důvodů bylo uvedeno:

- žádné dluhy ani splátky, ale rodičovský příspěvek 6. 000,- Kč a příjem rodiny cca 20.000 pro 4 členy není pohodlné
- kdyby mi zemřel muž, nebo ztratil svoji práci, jiný důvod není, našetřeno zatím máme dost
- příjem se snížil o dvě třetiny a to o více než 20.000,- Kč
- o 20.000,-Kč
- o 15.000,- Kč - 3 odpovědi

- o 10.000,- Kč - 2 odpovědi
- o 5.000,- Kč - 3 odpovědi
- 10.600,- Kč
- 11.000,- Kč
- 6.000,-Kč
- 16.000,-Kč
- 12.000,- Kč - 3 odpovědi
- 7.000,- Kč - 2 odpovědi

5.12 OTÁZKA Č. 12 : Po ukončení rodičovského příspěvku

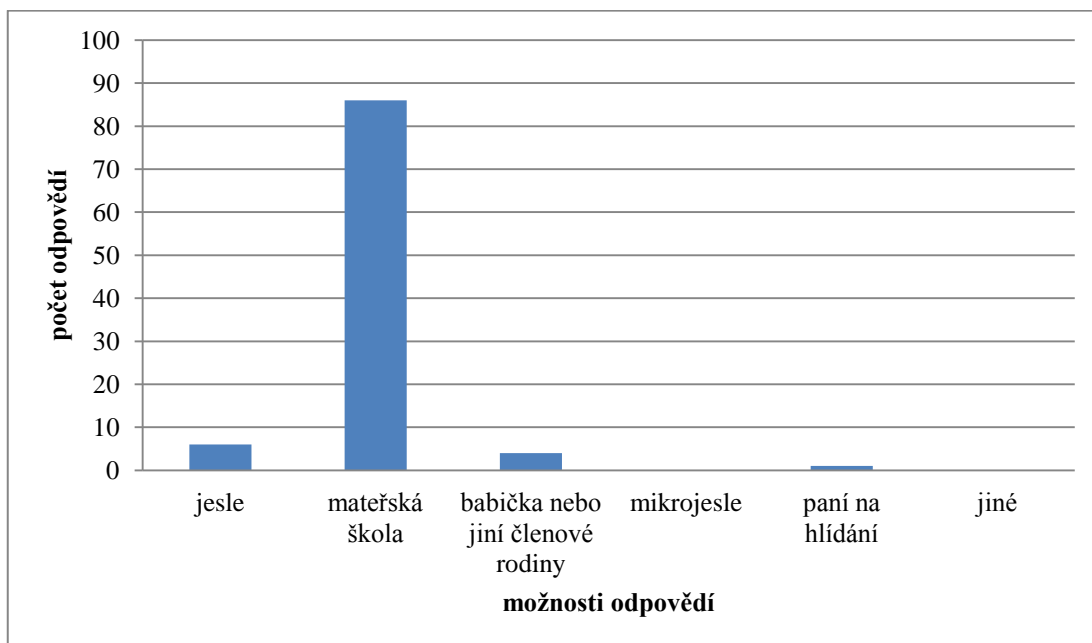
Graf č. 6: Po ukončení rodičovského příspěvku

Podle odpovědí na tuto otázku pouze 35 dotazovaných se vrátí na původní zaměstnání. 34 dotazovaných bude hledat nové zaměstnání a 27 musí hledat nové zaměstnání, v původním mu byl ukončen pracovní poměr. Pouze dva z dotazovaných zvažují evidenci na úřadu práce.

5.13 OTÁZKA Č. 13: Jakou péči pro dítě plánujete po nástupu do zaměstnání?

Graf č.7: Péče pro dítě po nástupu do zaměstnání

V této otázce jsem zjišťovala, jakou péči budou rodiče zajišťovat dítěti po nástupu do zaměstnání. 83,5 % z celkového počtu budou umísťovat děti do mateřské školy.

V jiné uvedlo 6 dotázaných:

- u dcery byla soukromá školka a babička, pak syn šel rovnou do mateřské školy a dále fungují babičky i chůva
- lesní školka, pokud bude či práce s dítětem, střídavě s manželem, popřípadě částečně babička
- v tuto chvíli se rozhodujeme zda home office či jesle
- babička+ mateřská školka
- babička či aupair
- lesní školka

Hned po mateřské škole nejvíce dotazovaných dává přednost babičce samotné nebo v kombinaci s mateřskou školou.

5.14 OTÁZKA Č. 14: Plánujete zkrácení pracovního úvazku?

Tabulka č.10: Plánujete zkrácení pracovního úvazku

možnosti odpovědi	manželé	druh, družka	osamělý rodič	osamělá, otec neuveden
nepřemýšlela jsem o tom	23	12	0	2
ano, ale pravděpodobně to bude problém	23	19	1	0
ano, jsem domluvena se zaměstnavatelem	4	0	0	0
ne, pracovní doba mi vyhovuje	14	4	1	0

Zdroj: vlastní zpracování

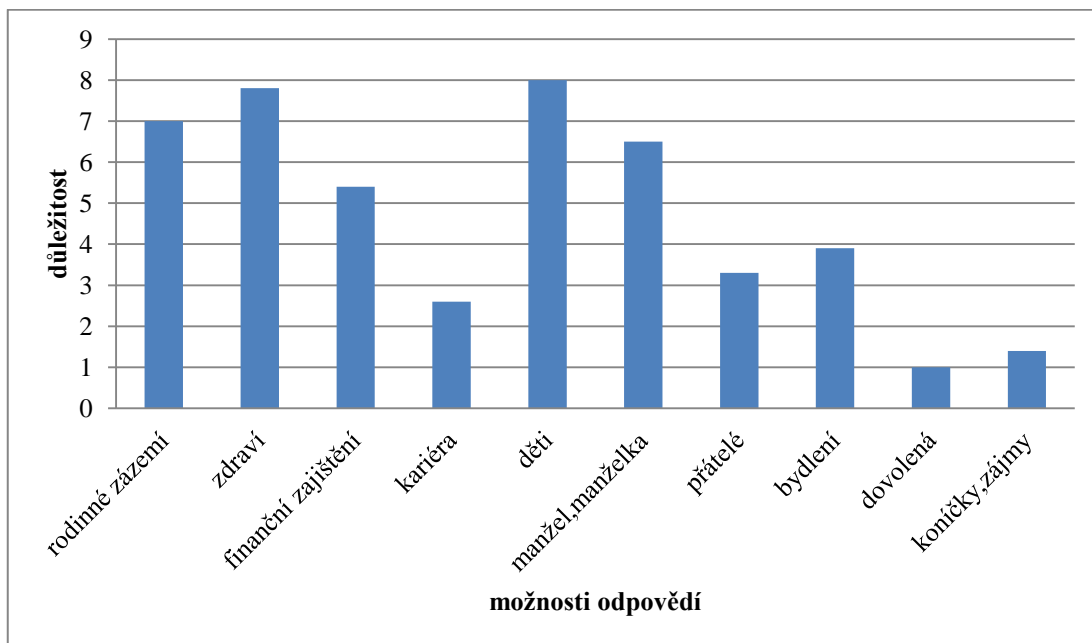
35,9 % dotazovaných dosud nepřemýšlelo o zkrácení pracovního úvazku. 41,7 % by zkrácení pracovní úvazek chtělo, ale pravděpodobně to bude problém. Pouze 18,4 % to vyhovuje.

5.15 OTÁZKA Č. 15: Využíváte daňové zvýhodnění?

Z celkového počtu dotazovaných využívá 66 daňové zvýhodnění na děti a 23 na manželku. Dalších 24 uplatňuje slevu na dani za umístění dítěte v předškolním zařízení. 8 z dotazovaných netušilo, že existují slevy na dani za umístění dítěte v předškolním zařízení. 3 z dotazovaných netušili, že existují úlevy na manžela, manželku.

5.16 OTÁZKA Č. 16: Co je pro Vás v životě nejdůležitější?

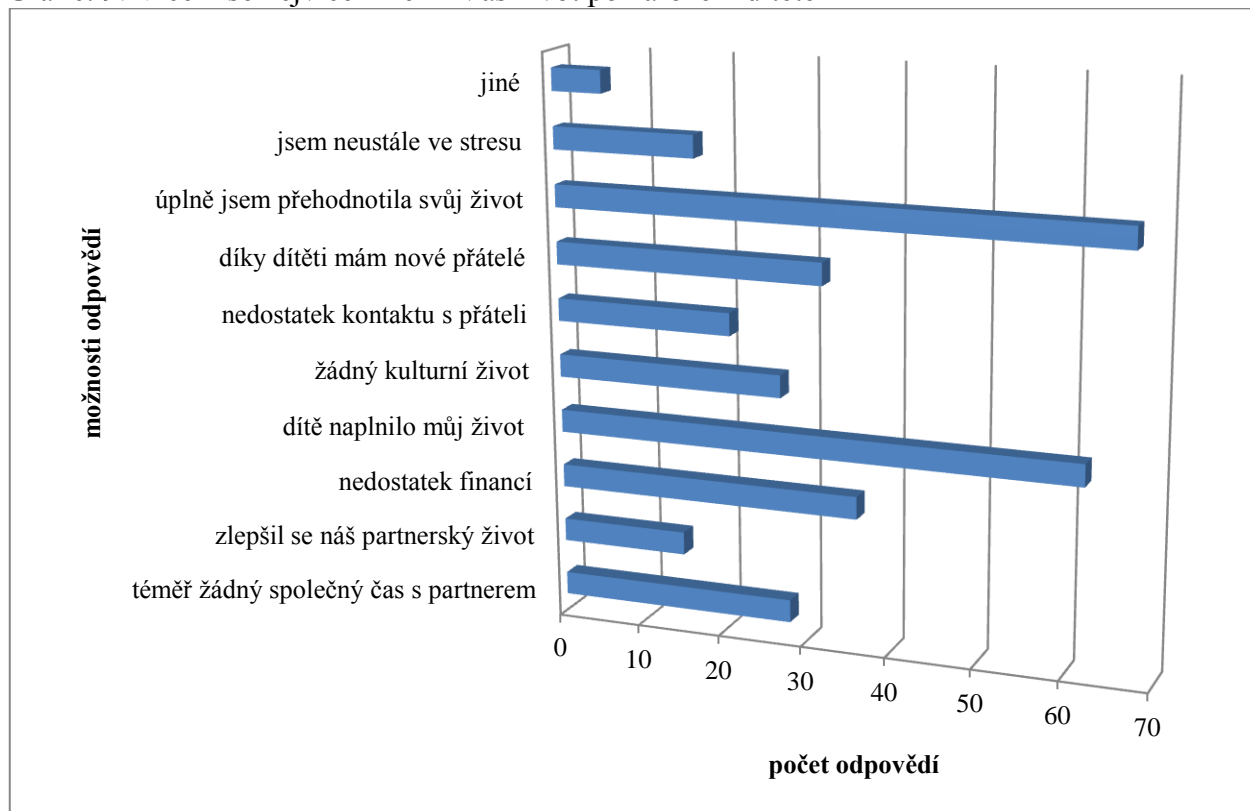
Graf č. 8: Co je pro Vás v životě nejdůležitější

Touto otázkou jsem směřovala k zjištění kvality života po narození dítěte. Dotazovaní měli seřadit, co je pro ně nejdůležitější od nejvíce po nejméně důležité. Na prvních třech místech jsou děti, zdraví a rodinné zázemí. Na posledních třech místech jsou kariéra, koníčky a zájmy a poslední místo má dovolená. Finanční zajištění je uprostřed.

5.17 OTÁZKA Č. 17: V čem se nejvíce změnil Váš život po narození dítěte?

Graf č. 9: V čem se nejvíce změnil Váš život po narození dítěte

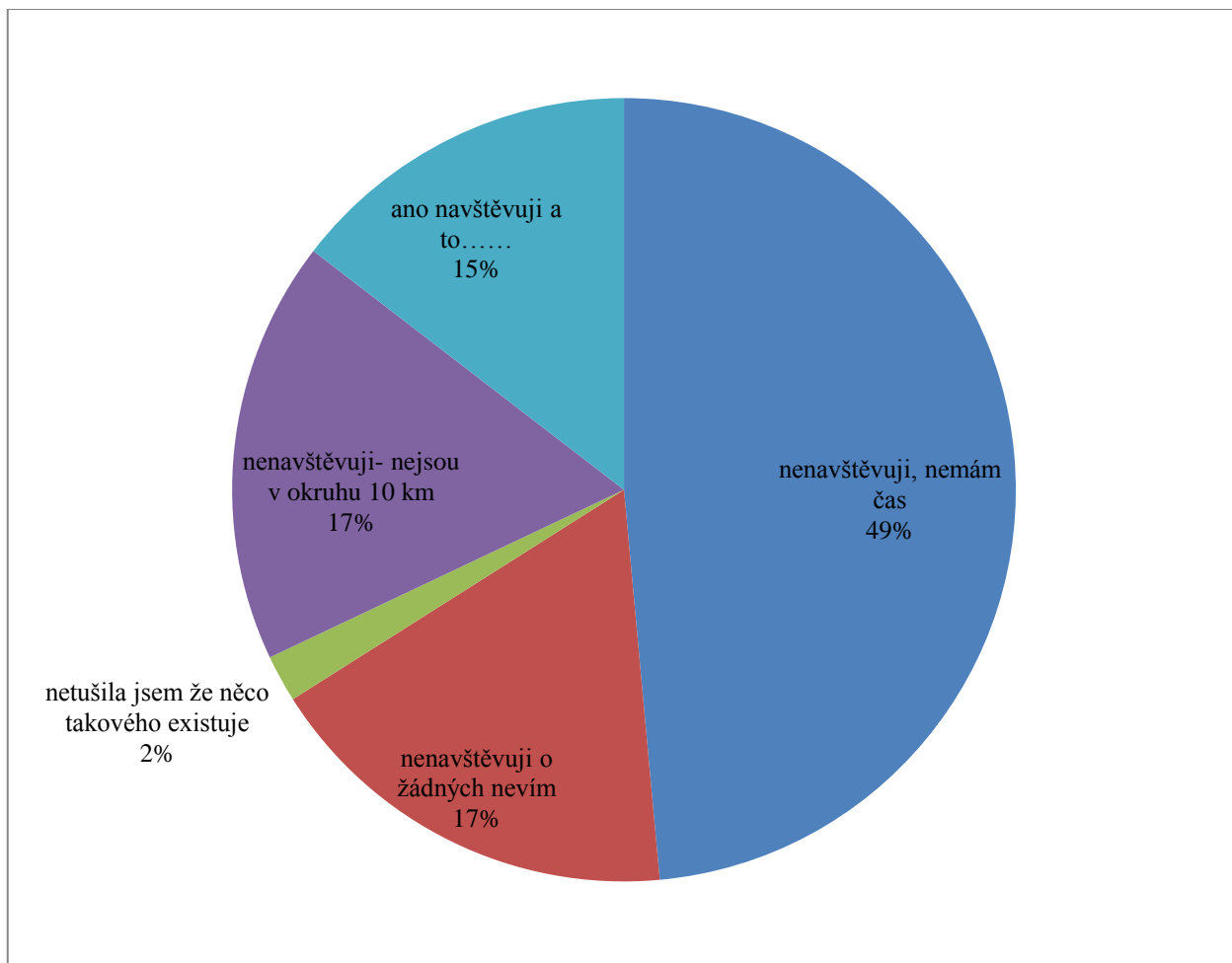
Kvalitou života je i to jak se cítíme, zda jsme šťastni a co nás naplňuje. Bylo zde možno vybrat více odpovědí a zároveň se k otázce vyjádřit. Ze všech dotazovaných uvedlo 67, že přehodnotili svůj život, 62 odpovědí znělo, že dítě naplnilo jejich život. Pouze 15 dotazovaných se zlepšil partnerský život a 17 dotazovaných je v neustálém stresu. Zjišťovala jsem, zda stres je dominující u neúplné rodiny. Podle dotazníku 9 dotazovaných je ve vztahu manželství, 7 ve vztahu druha a družka a pouze jedna osamělá matka/otec neuveden /. V otevřených odpovědích dotazovaní odpovídají:

- s dětmi je život skvělý, s partnerem trávíme více času a i v pracovní rovině se lépe buduje kariéra
- dítě mi ukázalo životní cestu, prostor pro novou životní náplň i pracovní /poporodní dula/
- můj život pokračuje ve stejných kolejích, jen s dětmi
- ještě o hodně pevnější vztah s manželem

- zhoršily se moje zdravotní potíže
- prakticky nijak

5.18 OTÁZKA Č. 18: Využíváte služeb pro rodiny ve vašem okolí /mateřská centra, poradny, nízkoprahová zařízení/?

Graf č. 10: Využíváte služeb pro rodiny ve Vašem okolí

V grafu č. 10 je zřetelné, jak malý je zájem celkově o služby. Tento nezájem může být i z důvodu, že jsem oslovila matky dětí do 4 let věku dítěte a těchto služeb na trhu je velice málo. Dala jsem prostor dotazujícím, zda využívají jiné služby a jaké.

V odpovědích jsou:

- mateřská centra 6x
- navštěvuji jednou do půl roku
- balon cafe
- montessori

- tamtam, raná péče
- plavání s Pájou

5.19 OTÁZKA Č. 19: Jaké důvody byly pro změnu bydlení?

Tabulka č. 11: Jaké důvody by byly pro změnu bydlení

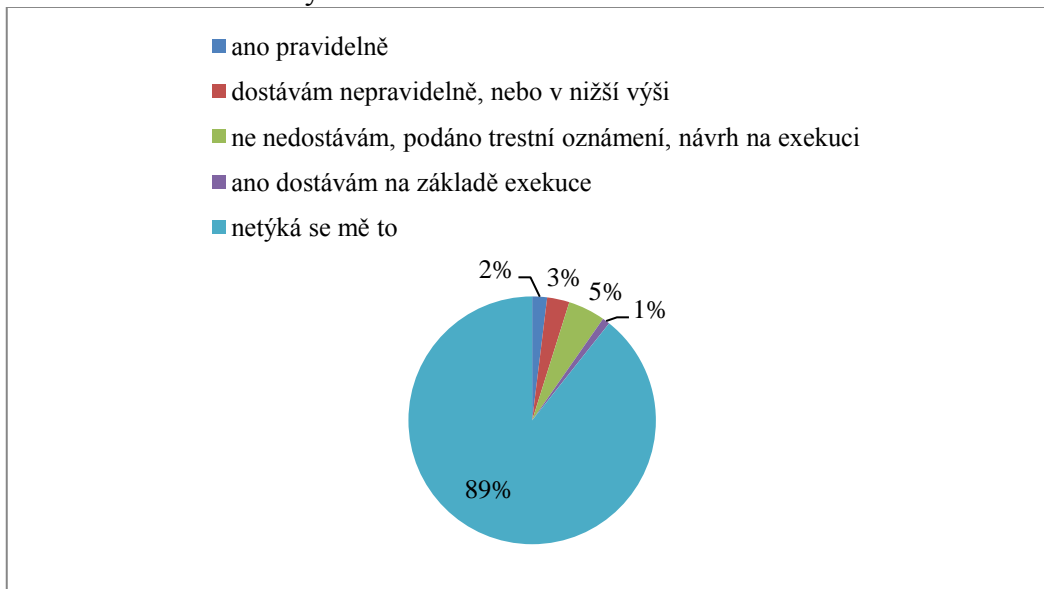
možnost odpovědí	důležitost
více zeleně, čisté ovzduší	5,2
bezpečněji pro děti	5,4
více možných aktivit pro rodiny i děti – hřiště, bazén atd.	4,0
v blízkosti je lékař, škola, školka, zaměstnání, prodejny	3,9
nemusela bych dojíždět	2,4
nižší náklady na bydlení, změna bydlení z nájmu do vlastnictví	3,1
s rostoucím počtem členů nutnost většího prostoru	2,8
bezúročné půjčky na bydlení nebo dlouhodobé půjčky s nízkým úrokem pro rodiny s dětmi	1

Zdroj: vlastní zpracování

V této otázce jsem opět požádala dotazované o seřazení odpovědí podle důležitosti. Pro dotazované je nejvíce důležité bezpečné prostředí pro děti, více zeleně, čisté ovzduší a třetí místo obsadilo více možných aktivit pro rodiny i děti – hřiště, bazén. Pro dotazované jsou finance v době čerpání rodičovského příspěvku velice důležité, ale zároveň půjčka na bydlení je na posledním místě.

5.20 OTÁZKA Č. 20: Dostáváte výživné?

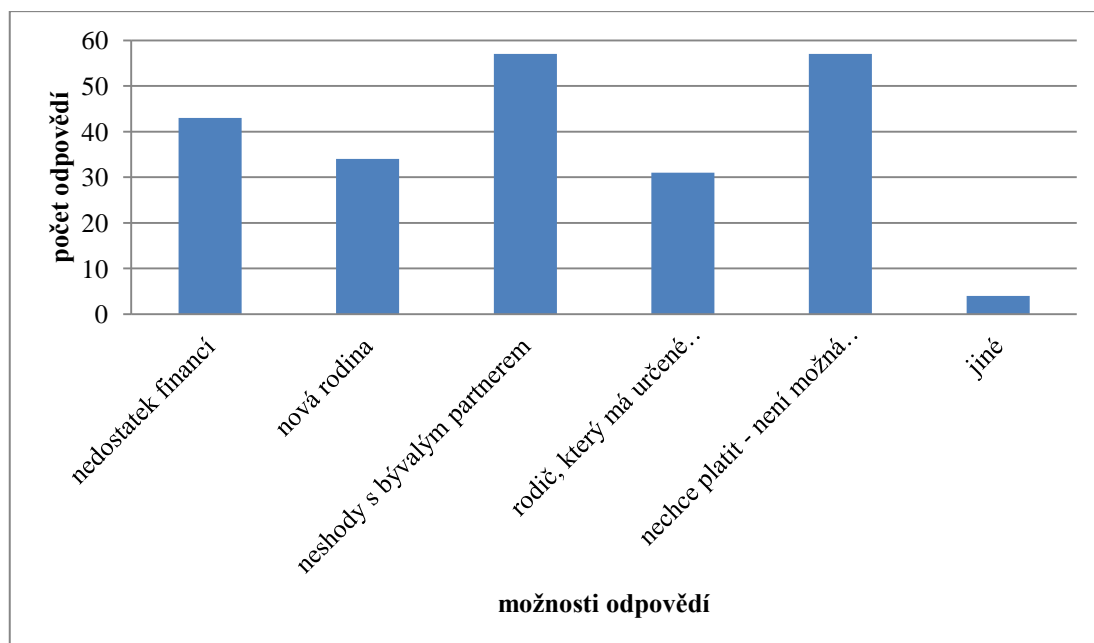
Graf č. 11: Dostáváte výživné

92 dotazovaných se výživné netýká. Z jedenácti osob, pouze dvě dotazované osoby uvedli, že výživné dostávají pravidelně. Toto zjištění je alarmující.

5.21 OTÁZKA Č. 21: Jaké důvody jsou podle Vás nejčastější pro neplacení výživného?

Graf č. 12: Jaké důvody jsou podle Vás nejčastější pro neplacení výživného

Tato otázka byla položena všem dotazovaným bez ohledu, zda se jich to týká. 55,3 procent dotázaných si myslí, že nejčastější důvod pro neplacení výživného jsou neshody s bývalým partnerem a že druhý z partnerů nechce platit /není možná vymahatelnost/. 41,7 % dotazovaných vysvětluje neplacení výživného nedostatkem financí. V otevřených odpovědích zaznělo:

- důvody jsou různé, někdy jsou to neshody, jinde nedostatek financí
- další dluhy, exekuce
- netuším, nemám otce uvedeného v rodném listě
- nevím 2 x

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak narození dítěte ovlivní jak finanční situaci, tak kvalitu života rodiny. Další otázky směřovaly k zjištění informovanost maminek v systému sociálního zabezpečení a sociálních služeb, a které nejvíce využívají. Záměrem bylo porovnat rozdílnost v úplných a neúplných rodinách. Tato práce se skládá ze dvou na sebe navazujících částí. V teoretické části jsem popsala rodinu a kvalitu života. Zaměřila jsem se na problémy v neúplných rodinách. V další části jsem popsala systém sociálního zabezpečení v České republice a služby pro rodiny s dětmi ve svém okolí. Metodická část byla založena na dotazníkovém šetření, které bylo provedeno s rodiči pečujícími o děti do 4 let věku. Vzhledem k velkému počtu vyplněných dotazníků (103) mám za to, že výzkumná strategie splnila svůj účel. Výsledky výzkumného šetření přinesly mnoho zajímavých informací.

Z celkového počtu 103 dotazovaných je 38 ve věku 21-30 let a 64 ve věku 31-40. Pouze jeden je ve věku 41 a více let. 67 dotazovaných pečuje o jedno dítě do 4 let, 31 o dvě děti, 4 o tři děti a 1 o 4 a více dětí. Z celkového počtu dotazovaných 103 je úplných rodin 99 a neúplných 4. Toto číslo je potěšující, ale zároveň nebudu moci porovnávat rozdílnost z důvodu nepoměru úplných a neúplných rodin.

První cíl bylo zjištění informovanosti možnosti čerpání dávek a služeb ze systému.

Dotazovaní mají nejvíce informací z dávek nemocenského pojištění. Nejméně informací mají o službách pro rodiny. Vzhledem k tomu, že v České republice je velice málo služeb právě pro rodiny s dětmi do tří let, může tato informace o tom vypovídat. Na druhém místě v informovanosti jsou dávky státní sociální podpory. Vzhledem k tomu, že dotazník byl určen osobám pečujícím o děti do 4 let, podíl čerpání dávek nemocenského pojištění a rodičovského příspěvku není důležitý. Pouze 16 dotazovaných pobírá přídavek na dítě a tři příspěvek na bydlení. Jediný dotazovaný pobírá doplatek na bydlení. Podle odpovědí z dotazníku více jak polovina uvedla, že není problém o dávky požádat. Dle mého názoru, kritéria pro získání dávek jsou tak přísná, že jen velice malé množství lidí má na tyto dávky nárok. To vyplývá i z výsledku kde 43,7 % dotazovaných odpovědělo, že stát nedostatečně podporuje rodiny s dětmi. Ze získaných odpovědí, že stát podporuje jak které rodiny a že již neexistující sociální příplatek by měl být vyplácen v závislosti na předchozí odpracované době, mi vyplývá, že dotazovaní mají pocit

nespravedlivosti. Ve velké míře požadují vyšší daňové úlevy a vyšší kontroly, aby nedocházelo ke zneužívání dávek.

Většina dotazovaných čerpá rodičovský příspěvek tři roky a na druhé pozici je čerpání dva roky. Délka čerpání nejvíce ovlivnila nedostatek financí, který je také důvod, proč by většina zvažovala zaměstnání při rodičovském příspěvku.

Po narození dítěte se veškeré dění zaměřuje na spokojenost dítěte. Dovolená, koníčky a zájmy včetně kariéry jsou zařazeny na nejméně důležité. Velký podíl dotazovaných by zlepšilo vymáhání neplacení výživného i přes to, že 92 dotazovaných se výživné netýká.

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Nejvíce informací mám o.....	str. 40
Graf č. 2: O těchto dávkách jsem byla informována.....	str. 41
Graf č. 3: Co byste změnila nebo podpořila na pomoc rodinám.....	str. 44
Graf č. 4: Co nejvíce ovlivnilo volbu délky rodičovského příspěvku.....	str. 45
Graf č. 5: Důvod, proč bych šla pracovat při čerpání rodičovského příspěvku...	str. 47
Graf č. 6: Po ukončení rodičovského příspěvku.....	str. 48
Graf č. 7: Péče pro dítě po nástupu do zaměstnání.....	str. 49
Graf č. 8: Co je pro Vás v životě nejdůležitější.....	str. 51
Graf č. 9: V čem se nejvíce změnil Váš život po narození dítěte.....	str. 52
Graf č. 10: Využíváte služeb pro rodiny ve Vašem okolí.....	str. 53
Graf č. 11: Dostáváte výživné.....	str. 55
Graf č. 12: Jaké důvody jsou podle Vás nejčastější pro neplacení výživného....	str. 56

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Transformační tabulka.....	str.33
Tabulka č. 2: Věková hranice dotazovaného.....	str.37
Tabulka č. 3: Jste ve vztahu.....	str.37
Tabulka č. 4: Počet dětí do 4 let.....	str.37
Tabulka č. 5: Pocházíte z úplné rodiny.....	str.38
Tabulka č. 6: Dostatečnost podpory rodin ze strany státu.....	str.38
Tabulka č. 7: Mělo by se více pomáhat neúplným rodinám.....	str.39
Tabulka č. 8 : Názor na dříve vyplácený sociální příplatek.....	str.42
Tabulka č. 9: Délka čerpání rodičovského příspěvku.....	str.45
Tabulka č. 10: Plánujete zkrácení pracovního úvazku.....	str.50
Tabulka č. 11: Jaké důvody by byly pro změnu bydlení.....	str.54

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

BURIÁNEK, Jiří. *Sociologie*. Praha:Fortuna, 2001. 127 s. ISBN 80-7168-754-5.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. 374 s. ISBN 80-246-0139-7.

HAMPLOVA, Dana a kol. *Rodina a zdraví – jejich vzájemné souvislosti*. 1. vyd. Praha: Slon, 2015. 148 s. ISBN 978-80-7419-169-5.

KELLER, Jan. *Soumrak sociálního státu*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon), 2005. 160 s. ISBN 80-86429-41-5.

KRAUS, Blahoslav; POLÁČKOVÁ, Věra. *Člověk-prostředí-výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, Blahoslav; HRONCOVÁ, Jolana. *Sociální patologie*. 2.vyd. Hradec Králové:Gaudeamus,2010, 325 s. ISBN 978-80-7435-080-1.

KŘÍŽKOVÁ, Alena; DUDOVÁ, Radka; HAŠKOVÁ, Hana; MAŘÍKOVÁ, Hana; UHDE, Zuzana, *Práce a péče*. 1.vyd. Praha:Slon, 2008,164 s. ISBN 978-80-86429-94-6.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. 1997. Slon ISBN 80-85850-24-9

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Metody a řízení sociální práce*, 1.vyd. .Praha: Portál, 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, Oldřich; KOLÁČKOVÁ, Jana; KODYMOVÁ, Pavla. *Sociální práce v praxi:specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 352s. ISBN 80-7367-002-X.

MURRAY, Lynne. *Psychologie malých dětí*. 1. vyd. Praha: Triton, 2016.296 s. ISBN 978-80-7553-011-0.

NOVÁK, Tomáš. *Manželské a rodinné poradenství*, 1.vyd. Garda Publishing, a.s. 2006.108 s. ISBN 80-247-1316-0.

TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. 1.vyd.Praha: Portál, 2010,440 s. ISBN 978-80-7367-680-3.

ULEHLA, Ivan. *Umění pomáhat: učebnice metod sociální praxe*. 3.vyd, Praha: Sociologické nakladatelství Slon, 2005, 128s. ISBN 80-86429-36-9

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. 1.vyd.. Praha: Portál, s.r.o. 2000,528 s. ISBN 80-7178-308-0.

Publikace:

Slovník sociálního zabezpečení 2015, vydání první, Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2015,130 stran. ISBN 978-80-7421-114-0. [online]. [cit. 12. 2. 2017]. Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/23694/Slovník_socialního_zabezpečení.pdf

MARHÁNKOVÁ,HASMANOVÁ, Jaroslava. *Matky samoživitelky a jejich situace v České republice*. [online]. [cit. 20. 2. 2017]. Dostupné z:

http://genderstudies.cz/download/samozivitelky_sendwichova.pdf

Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávání v České republice v roce 2015, Praha 2016:MŠMT. ISBN 978-80-87601-37-2. [online]. [cit. 22. 2. 2017]. Dostupné z: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Dokumenty/Downloads/VZ2015%20\(1\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Dokumenty/Downloads/VZ2015%20(1).pdf)

Internetové zdroje:

Mikrojesle. [online]. [cit. 1. 2. 2017]. Dostupné z: <http://mikrojesle.mpsv.cz/>

Milíčův dům. [online]. [cit. 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.milicak.cz/>

Rozmarynek. [online]. [cit. 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.mkrozmarynek.cz/>

Diamant. [online]. [cit. 18. 2. 2017]. Dostupné z: <http://www.diamant-kralovehradecky.cz/>

Právní normy:

Zákon č. 110/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: dotazník

Příloha A – Dotazník

1. Myslíte, že stát dostatečně podporuje rodiny?

- a/ano dostatečně
- b/ne dostatečně
- c/nadprůměrně
- d/jak které rodiny

2. Dle Vašeho názoru by se neúplným rodinám mělo více pomáhat? /možnost více odpovědí/

- a/po všech stránkách je pomoc dostatečná
- b/více výhod a pomoci v pracovněprávních vztazích
- c/lepší finanční zajištění – dávky, příspěvky na stravování, dopravu, školní vybavení
- d/více pomoci formou služeb aktivnějšího vyhledávání těchto rodin s nabídkou pomoci nebo na základě podnětu oddělení sociálně právní ochrany dětí
- e/pomoc při vymáhání výživného/tresty za neplacení, zrychlení procesu exekuce/
- f/ jiné:

3. Jaké pobíráte sociální dávky? /možnost více odpovědí/

- a/přídavky na děti
- b/rodičovský příspěvek
- c/příspěvek na bydlení
- d/příspěvek na živobytí
- e/doplatek na bydlení
- f/dávky péčovské péče
- g/příspěvek na péči
- h/nemocenské dávky
- i/peněžitou pomoc v mateřství
- j/jiná:

4. Nejvíce informací mám o: /od nejvíce po nejméně informací/

- a/nemocenských dávkách, peněžité pomoci v mateřství, ošetřování člena rodiny
- b/dávkách státní sociální podpory – přídavky na děti, porodné, příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek
- c/dávkách hmotné nouze – příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení atd.
- d/daňových úlevách na děti, manželku, umístění dítěte v předškolním zařízení
- e/službách pro rodiny – nízkoprahová zařízení, poradenství a jiné služby
- f/o pracovněprávních vztazích

5. O těchto dávkách jste byla informována /možnost více odpovědí/

- a/tisk, televize
- b/přátelé,rodina
- c/ na příslušných úřadech
- d/internetové stránky ministerstva práce a sociálních věcí
- e/internet – facebook, chat atd.
- f/jiná:

6. Dříve státní sociální podpora vyplácela sociální příplatek. Tato dávka zvýhodňovala osamělost rodiče a zdravotní stav rodiče i dítěte. Dle Vašeho názoru /možnost více odpovědí/

- a/ tato dávka by se měla obnovit
- b/tato dávka by se měla obnovit, ale pouze na omezenou dobu/6 měsíců, 1 rok/
- c/je v pořádku, že tato dávka již není, byla zneužívána
- d/tuto dávku bych vyplácela pouze po dobu rodičovského příspěvku
- e/tuto dávku bych vyplácela, ale pouze v závislosti na předchozí odpracované době

7. Bylo těžké požádat o dávky, na které máte nárok? /možnost více odpovědí/

- a/ano, formuláře jsou velice složité
- b/ano, nerozuměla jsem, co úředník požaduje
- c/ano, bylo potřeba hodně papírů tak jsem to vzdal/a/
- d/ne, nebyl problém, dá se to zvládnout

e/ne, zaměstnanci úřadu jsou ochotní a pomáhají mi při vyplňování
f/jiný názor

8. Co byste změnila, nebo podpořila na pomoc rodinám? /více odpovědí/

- a/zvýšila bych finanční zajištění matek pečujících o děti do 4 let
- b/zjednodušila bych způsob získávání peněz – plošné přídavky na děti
- c/zjednodušila bych způsob získávání peněz – jednodušší vyplňování žádostí o dávky státní sociální podpory a hmotné nouze
- d/zlepšit vymáhání neplaceného výživného
- e/vyšší daňové úlevy – podpora pracujících rodin
- f/vyšší tresty za neoprávněné pobírání dávek /pokuty/
- g/vyšší kontrola, aby nedocházelo ke zneužívání dávek
- h/jiné:

9. Jak dlouho chcete pobírat rodičovský příspěvek?

- a/dva roky
- b/tři roky
- c/čtyři roky
- d/čtyři roky – nemám jinou možnost volby
- e/ ještě nevím

10. Co nejvíce ovlivnilo volbu délky rodičovského příspěvku? /možno více odpovědí/

- a/nedostatek financí
- b/tlak ze strany zaměstnavatele
- c/nechcete být závislá na příjmu manžela/druha/
- d/neztratit profesní kvalitu
- e/ jiné:

11. Důvod, proč bych šla pracovat při čerpání rodičovského příspěvku je/možnost více odpovědí/

- a/nedostatek financí – hypotéka, půjčky, vysoký nájem

- b/nedostatek kontaktů/potřeba jít mezi lidi/
- c/ztráta kvalifikace
- d/velice zajímavá nabídka ze strany zaměstnavatele – zajímavá práce, zajímavá finanční nabídka
- e/nedostatek financí, můj příjem se snížil o..... Kč

12. Po ukončení rodičovského příspěvku

- a/ se vrátím do původního zaměstnání
- b/zaeviduji se na úřadu práce
- c/budu hledat nové zaměstnání/nikde jsem před narozením dítěte nepracovala/
- d/budu hledat nové zaměstnání /před nástupem na mateřskou dovolenou mi skončil pracovní poměr/
- e/budu hledat nové zaměstnání s lepší pracovní dobou

13. Jakou péči pro dítě plánujete po nástupu do zaměstnání?

- a/jesle
- b/mateřská školka
- c/ babička nebo jiní členové rodiny
- d/ mikrojesle
- e/paní na hlídání
- f/jiné

14. Plánujete zkrácení pracovního úvazku?

- a/nepřemýšlela jsem o tom
- b/ano, ale pravděpodobně to bude problém
- c/ano, jsem domluvená se zaměstnavatelem
- c/ne, pracovní doba mi vyhovuje

15. Využíváte daňové zvýhodnění? /více odpovědí/

- a/na děti
- b/ na manžela, manželku
- c/sleva na dani - umístění dítěte v předškolním zařízení

d/nevyžívám, nemám nárok

e/nevyžívám, netušila jsem, že existují na manžela, manželku

f/nevyžívám, netušila jsem, že existují slevy na dani za umístění v předškolním zařízení

16. Co je pro Vás v životě nejdůležitější? / určete pořadí od nejdůležitějšího po nejméně důležité/

a/rodinné zázemí

b/zdraví

c/finanční zajištění

d/kariéra

e/děti

f/manžel, manželka

g/přátelé

h/bydlení

i/dovolená

j/koníčky a zájmy

17. V čem se nejvíce změnil Váš život po narození dítěte? /možnost více odpovědí/

a/téměř žádný společný čas s partnerem

b/zlepšil se náš partnerský život

c/nedostatek financí

d/dítě naplnilo můj život

e/žádný kulturní život

f/ nedostatek kontaktu s přáteli

h/díky dítěti mám nové přátele

i/úplně jsem přehodnotila svůj život

j/jsem neustále ve stresu

k/jiné

18. Využíváte služeb pro rodiny ve vašem okolí? /mateřská centra, poradny, nízkoprahová zařízení/

- a/ nenavštěvuji, nemám čas
- b/nenavštěvuji o žádných nevím
- c/netušíla jsem, že něco takového existuje
- d/ nenavštěvuji – nejsou v okruhu 10 km
- e/ano navštěvuji a to:

19. Jaké důvody by byly pro změnu bydlení? /určete pořadí od nejvíce po nejméně důležité/

- a/více zeleně, čisté ovzduší
- b/bezpečněji pro děti
- c/více možných aktivit pro rodiny i děti – hřiště, bazén, atd.
- d/v blízkosti je lékař, škola, školka, zaměstnání, prodejny
- e/nemusela bych dojíždět
- f/nížší náklady na bydlení, změna bydlení z nájmu do vlastnictví
- g/s rostoucím počtem členů nutnost většího prostoru
- h/bezúročné půjčky na bydlení nebo dlouhodobé půjčky s nízkým úrokem pro rodiny s dětmi

20. Dostáváte výživné?

- a/ano pravidelně
- b/dostávám nepravidelně, nebo v nižší výši
- c/ne dostávám – podáno trestní oznámení, návrh na exekuci
- d/ano dostávám na základě exekuce
- e/netýká se mě to

21. Jaké důvody jsou podle vás nejčastější pro neplacení výživného?

- a/nedostatek financí
- b/nová rodina
- c/neshody s bývalým partnerem
- d/rodič, který má určené výživné má pocit nespravedlivého rozhodnutí

e/nechce platit – není možná vymahatelnost

f/jiné

22. Kolik je Vám let?

a/15-20 let

b/21-30 let

c/31 – 40 let

d/41 a více let

23. Jste ve vztahu?

a/manželé

b/druh, družka

c/osamělá matka/otec/

d/osamělá matka, otec neuveden

24. Kolik dětí máte do 4 let?

a/1

b/2

c/3

d/4 a více

25. Pocházíte z úplné rodiny? /více odpovědí/

a/já ano

b/já ne

c/druhý rodič ano

d/druhý rodič ne